

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

J.D. Smit, Baarn

Godsverduistering en profetie

In die dagen was het woord van de Here schaars.
Er was geen gezicht, dat doorbrak. (1 Sam. 3, 1b)

Het beeld

Dit woord schetst het beeld van een soort wolkendek, waar de zon niet doorheen kan breken. En dan wordt het koud en kil op de aarde. Of broeierig en heet.

Het woord van God breekt niet heen door de dikke nevel van de richtertijd. De tijd, waarin er geen koning was in Israël en ieder deed wat goed was in zijn ogen.

Het is prof. Berkhof geweest, die in aansluiting bij Martin Buber onze tijd in religieus opzicht heeft getypeerd met hetzelfde beeld. Hij noemde het: 'Godsverduistering'.

De dikke mist, de 'smog', die zich tussen ons en God heeft gevormd heet bij hem: „de doorgesloten mondigheid en autonomie van de moderne mens.” En dan wordt het koud en kil op aarde. Of broeierig en heet.

Maar in de discussie, die hierop in kerkelijk Nederland is gevolgd, blijkt dit beeld zelf toch wat nevelig te zijn. Je voelt wel aan wat er bedoeld wordt, en dat het ergens raak is (anders zou het niet zoveel weerklank vinden), maar als je er over na gaat denken, is toch niet altijd even duidelijk wat bedoeld wordt.

Belangrijke vragen zijn bijvoorbeeld: Is 'Godsverduistering' schuld van de mens, neutraal kulturhistorisch verschijnsel, of oordeel van God?

Misschien loont het de moeite om op zoek te gaan naar het bijbels gehalte van het beeld. Wie weet komt de zaak waarom het gaat ons dan ook wat meer nabij.

Woord en gezicht

Het valt op, dat de openbaring van de Here aan de mensen omschreven wordt met twee woorden: Woord en Gezicht. Het woord van de Here was schaars, een *gezicht* brak niet door. Aan het slot van het hoofdstuk komt dit woordpaar terug. Vers 21: „De Here *verscheen* (letterlijk: liet zich *zien*) ook verder in Silo, want Hij openbaarde Zich in Silo aan Samuel door het woord des Heren.” Die twee woorden – 'woord' en 'gezicht' – slaan beide op

Gods openbaring, maar ze belichten het toch op een eigen wijze.

Zieners

Je had in die tijd mensen, die zieners werden genoemd. Ze kwamen niet alleen in Israël voor, maar in de hele oud-oosterse wereld. Een goed voorbeeld daarvan is Bileam.

Van hem is in 1967 bij opgravingen een soort profetie gevonden, aangebracht op stukken pleisterwerk van een woonhuis (Zie GTT, 90,3). Deze zieners hadden 'gezichten', d.w.z. het vermogen of de gave een blik in de wereld van de goden te slaan.

Zo heeft Bileam blijkens die nieuw opgegraven 'profetie', de goden bezig gezien, terwijl ze aan het beraadslagen waren. Wat daarbij opvalt is, dat die beraadslagingen op zichzelf raadselachtig en duister zijn. Je weet niet goed waar ze op slaan. Daar moet de ontvanger van de profetie zelf achter proberen te komen.

Dit nu is kenmerkend voor de ziener. Hij ziet op afstand een op het eerste gezicht raadselachtig beeld, waarmee je verschillende kanten op kunt. Hij ziet het als een toeschouwer. Hij is er zelf niet bij betrokken.

Samuel de profeet

En nu lezen we in dit hoofdstuk over de roeping van Samuel als proféet. Daar loopt het hele hoofdstuk op uit (Vers 20). Met Samuel doet eigenlijk pas echt de profetie zijn intrede in de geschiedenis van Israël. Hij is de eerste profeet 'van naam'. Als Paulus later in Antiochië een preek houdt, dan zegt hij op een gegeven moment: En daarna gaf God hen richters tot op de proféet Samuel (Hand. 13, 20).

Horen en zien: de taal der ontmoeting

Maar is een profeet hetzelfde als een ziener?
Ja, en nee.

Ja, want verderop in het boek Samuel, wordt hij ook nog een paar keer met nadruk zo genoemd. We kunnen gevoeglijk aannemen dat

Samuel – en ook andere profeten in de bijbel – van die 'beelden' hebben gehad. Het boek Jesaja b.v. begint met de woorden: „gezicht van Jesaja...” (Jes. 1, 1).

Verreweg de meeste profetische boodschappen verraden duidelijk hun oorsprong in een 'beeld', dat is 'gezien'. Bijvoorbeeld Joël 1/2, maar u kunt te kust en te keur gaan in de profetische boeken.

Maar er is een groot verschil met de gezichten van de zieners. Een verschil dat in onze tekst markant tot uitdrukking komt.

We lezen er gauw overheen, maar uit vers 10 blijkt, dat Samuel in het heilighdom niet alleen een stem hoorde, maar dat hij tevens een 'gezicht' zag. Hij heeft werkelijk de Here gezien: „Toen kwam de Here, bleef daar staan

35e jaargang – nr. 12
7 juni 1991

In dit nummer

- 215 H. de Jong
(Nog wel niet het laatste woord over) Israël (1)
- 218 D.W.L. Milo
Vergeefs gejaagd
- 220 H. Algra
Ouderlingenkonferentie over gemeenteopbouw
- 223 H. Algra
Geloven; gewoonte of keuze (4)
- 224 J.J. Oostenbrink
Op zoek naar zicht op overheid en zondag

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
Marjoke van Veelen-Vreugdenhil
Postbus 84183, 3009 CD Rotterdam.
Tel. 010-4550802.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 60,- per jaar of f 33,- per half jaar.
Voor studenten f 48,- per jaar.
Buitenland f 84,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 55 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

en riep als de vorige keren: Samuel, Samuel!"

En het verschil met de gezichten à la Bileam springt direkt in het oog. Samuel is in dit gezicht geen toeschouwer, maar een aangesprokene in een persoonlijke ontmoeting.

Zijn naam wordt genoemd, en hij antwoordt. Van nu aan 'kent' hij dan ook de Here (vs. 7).

Horen en zien, dat is de taal van de ontmoeting.

Dit nu is kenmerkend voor de profetie. Een profeet in bijbelse zin spreekt vanuit de ontmoeting met God.

Daarom wordt ons ook van de belangrijkste profeten het roepingsvisioen vermeld. En deze ontmoeting is tegelijk de sleutel voor het verstaan van de 'beelden', die hij ziet.

Godsverduistering: geen ontmoeting

En nu krijgen ook de beginwoorden van het hoofdstuk hun kleur. „Het woord van de Here was schaars in die dagen, een gezicht brak niet door.” Dat klinkt als: er was geen ontmoeting met de Here.

Er werden wel heilige woorden gesproken en doorgegeven, maar niet vanuit een ontmoeting met de Here. Die indruk maakt bijvoorbeeld het woord dat Eli tot Hanna heeft gesproken, als antwoord op haar gebed: „De God van Israël zal u geven, waar u om gevraagd hebt” (1, 17).

In een tijd, waarin het woord des Heren schaars is, maakt dit de indruk van al te vlot, beroepsmatig gesproken woord. Het is dan ook genade dat de Here dit woord in vervulling doet gaan.

Godsverduistering ontstaat daar, waar mensen toeschouwer willen blijven. Waar mensen wel óver God willen spreken, maar zich niet willen laten aanspreken. Waar mensen God wel willen ervaren en ter sprake willen brengen, maar Hem niet willen ontmoeten. Waar mensen al vragende, overwegende, experimenterende en

diskussiërende, drukdoende zijn zichzelf buiten de ontmoeting met God te houden.

Zo bezien zou het wel eens kunnen zijn, dat de godsverduistering zijn wortels in kerkelijke bodem heeft. Waar immers wordt meer over God gesproken dan daar?

Het symptoom van de godsverduistering is: gebrek aan godservaring. Maar de diagnose – de dieptepeiling van de Schrift – is: gebrek aan Gods-ontmoeting.

Godsverduistering en profetie

De therapie van de Here is de profetie. Door de nieuwe inzet van de profetie in de geschiedenis van Israël, breekt de Here door de nevel heen.

Ook vandaag roept de Here profeten. U en mij: profeten in Christus.

Maar dan zal het niet gaan om een profetie à la Bileam, die een greep doet naar het 'zien' (ervaren), het 'inzien', het 'doorzien' en 'laten zien' buiten de persoonlijke ontmoeting met God om.

Maar dan zal het gaan om mensen, die in de bijbel, in het evangelie hun *eigen* naam horen noemen. Die zich laten vinden, en zichzelf ópenen in een levende ontmoeting.

Mensen, die in de ontmoeting met de Heilige antwoorden:

„Spreek Here, uw *knécht* hoort”.

Voor zulke mensen gaan beelden spreken en geven woorden zicht.

Grote God, Gij hebt het zwijgen met uw eigen,
met uw lieve stem verstoord.
Maak de weg tot U begaanbaar,

wees verstaanbaar;
spreek Heer, uw gemeente hoort.
(Lied 329, 1)

In

Waarheid & Eenheid

artikelen van en voor de gereformeerde gezindte:
door ... (mevr. G. Nannen, J.B. v. Mechelen, J. Groeneveld, J.L. Struik e.a.) U leze de laatste Opbouw.

Voor los nr. 01803-13281

H. de Jong, Zeist

(Nog wel niet het laatste woord over) Israël (1)

Representatie

Opnieuw is ds. Houtman in de pen geklommen om het gesprek over Israël met mij voort te zetten. Het herkenbare en sympathieke van zijn tweede bijdrage is dat hij boven het menselijke redeneren en argumenteren uit wil komen en in ieder geval de grenzen daarvan wil aangeven. HET STAAT ER, en ook als we wat er staat niet met onze logika in overeenstemming weten te brengen moeten wij het toch maar laten staan. Wie zou voor deze bescheiden en vrome opstelling geen waardering opbrengen? Sterker, een christelijk gesprek behoort zich door deze onvoorwaardelijke eerbied voor het Geschrevene te kenmerken. Door deze eerbied zijn we dan ook op het diepst met elkaar verbonden. Onze verbondenheid gaat trouwens nog verder, tot in het inhoudelijke toe, want wat kollega Houtman uit de Schrift naar voren haalt was door mij bestreden noch verwaarloosd. Ook ik had er immers aan herinnerd dat de genadegaven en de roeping Gods jegens Israël onberouwelijk waren en zijn. 'Dus de beloften blijven gelden, het staat er', schrijft Houtman. Precies, daarover zijn we het hartelijk eens. Het is nu evenwel de vraag wat voor consequenties daaruit voortvloeien. Wanneer de apostel Paulus zegt dat God zijn volk niet verstoten heeft (volstrekt niet!, schrijft hij zelfs), dan acht hij eigenaardig genoeg zijn eigen toebrenging tot de kerk van Jezus Christus daarvoor het afdoende bewijs (Romeinen 11 : 1-2a). Let wel, hij zelf in zijn eentje is een bewijs voor Gods trouw aan het geheel van het volk! De apostel als enkele christen beschouwt nota bene zijn eigen behoudenis als een toereikend draagvlak voor de bewering: 'God heeft zijn volk niet verstoten dat Hij tevoren gekend heeft'. Paulus ziet dus zichzelf als een overtuigend blijk van de onberouwelijkheid van Gods genadegaven aan en roeping van Israël, hij alleen voor het geheel. Even verder in die passage verbreedt zich dat aantal van een tot zeventienduizend, dat is waar, maar de konklusie vanuit die ene naar het geheel van het volk is dan al getrokken en de pointe van de hele perikoop (de verzen 1-10) valt dan ook als volgt te formuleren dat de redding en het behoud van een rest (ongeacht hoe groot of hoe klein die is, al was het er maar een) de stelling bewijst dat God met Israël geen gedane zaak heeft gemaakt en dat Hij zijn belofte ten aanzien van dit volk nakomt.

Het voltrekken van deze gedachte valt ons moderne mensen moeilijk. Wat ervoor nodig is is een sterk besef van

wat vertegenwoordiging of representatie betekent. De bijbel heeft dat sterke besef. Om daar een voorbeeld van te geven: Anna de profetes uit de stam van Aser vertegenwoordigt haar stam en laat zelfs het hele tienstammenverband op het appél verschijnen bij de geboorte van de Zaligmaker (zie Lukas 2 : 36 e.v.). Wanneer men mij vraagt of ik ook nog een toekomst voorzie voor de tien stammen, antwoord ik nog wel eens met dit voorbeeld om aan te geven dat wij het rustig aan de Here kunnen overlaten zijn trouw ook aan Efraïm waar te maken. Maar hoongelach is dan mijn deel: die ene, dat zegt toch niets? Begrijpelijk. Wie van ons voelt dat nog zo aan? Ons denken is daarvoor te individualistisch geworden. De vertegenwoordigings-gedachte lukt ons haast niet meer. Wat is bijvoorbeeld 'spreken namens'? Je kunt soms de onzin horen dat iemand namens zichzelf spreekt. Zulk vreemd gepraat is een gevolg van de vergruizeling en verkrumpling van wat vroeger gemeenschappen waren. We raken hier ook aan de crisis waarin de volksvertegenwoordiging zich bevindt. Niet speciaal onze volksvertegenwoordiging, maar de volksvertegenwoordiging in het algemeen. Ze komt als we niet oppassen in de lucht te hangen, want 'wij wendden ons een ieder naar zijn eigen weg', naar het aandoenlijke woord van Jesaja (53 : 6). En trouwens, loopt behalve de samenleving ook de kerk niet dit gevaar? Het is nu evenwel uit kracht van dit representatie-denken dat we in de kerk van Gods nooit gekrenkte trouw aan Israël zingen, ook wanneer wij slechts een betrekkelijk klein deel van de Joden in Jezus Christus zien geloven. En zelfs wanneer het op het einde der tijden niet meer zal blijken geweest te zijn dan dit (kleine?) overschot, dan zeggen we nog dat via die rest heel Israël behouden is geworden. Wij hebben geen massale bekeering van het oude volk nodig om Gods trouw te zien schitteren. Daarmee is de beslissing over de uitleg van de passage over het zalig worden van geheel Israël nog niet gevallen, dat geef ik graag toe, maar het feit dat zo'n volksbekeering vanwege Gods trouw niet hoeft zou voor een ontspanning bij de exegese van die plaats kunnen zorgen. Ik heb vaak gemerkt dat de verklaring van Romeinen 11 : 26 inderdaad onder de druk staat van een verkeerd begrip van Gods verbondstrouw: gans Israël behouden, Deus lo volt (God wil het)!

Aanneming tot zonen

We gaan verder. Kollega Houtman

verwijt mij (maar nee, dat woord 'verwijten' past niet bij hem!) dat ik Romeinen 9 : 4 en 5 over het hoofd zie: 'Immers, zij zijn Israëlieten, hunner is de aanneming tot zonen en de heerlijkheid en de verbonden en de wetgeving en de erediensdienst en de beloften; hunner zijn de vaders en uit hen is, wat het vlees betreft, de Christus...'. Mijn kollega herhaalt wat hij reeds in de eerste ronde had geschreven. 'Niet: zij waren, maar: zij zijn'; 'niet: hunner was, maar: hunner is', houdt hij mij voor. Het geldt voor het Israël van vandaag nog allemaal. Nu, ik heb er geen moeite mee dat te erkennen. Israël is en blijft de oudste broer in het huisgezin van God. Maar opnieuw, wat volgt daar nu uit? Dat wij de Joden onze broeders kunnen noemen? Mijn kollega leidt dat inderdaad uit Romeinen 9 : 3 af, maar als je ziet, wat daar staat: '...mijn broeders, mijn verwanten naar het vlees...' dan heeft deze tekstverwijzing niet veel kracht. Paulus, zelf Jood, stond tot het Joodse volk toch in een andere relatie dan wij. Nee, ik zou naar een heel andere plaats willen verwijzen om aan te geven dat je met die aanspraak 'broeders' toch wel wat voorzichtiger moet zijn dan Houtman suggereert. Er zit aan de broederschap een meer objectieve en een meer subjectieve kant en je kunt tegelijk tegen de ene kant ja en tegen de andere kant nee zeggen. Paulus verbiedt ergens (I Korintiërs 5 : 11) de Korintiërs strikt de omgang 'met iemand die al heet hij een broeder, een hoereerder, geldgierige, afgodendienaar, lasteraar, dronkaard of oplichter is'. Deze verwijzing is wat gênant, dat geef ik toe. Natuurlijk wil ik de Joden niet gelijk stellen met deze criminelen. Ik hoop echt dat niemand mij daarvan verdenkt. Het gaat er mij alleen maar om dat bedoelde figuren die geestelijk mijlen ver van de gemeente afstaan, ondanks het feit dat zij objectief

gesproken de broedernaam niet verliezen, in het subjectieve wel degelijk de broederlijke gemeenschap hebben verspeeld. Je hebt hier het geval dat de broederschap objectief aanwezig en subjectief afwezig is. Je kunt het ook nog anders zeggen: een broeder is iemand die tot hetzelfde huisgezin behoort of... heeft behoord. En die dubbelheid maakt dat je niet tegen elke broeder 'broeder' zegt. 'Hunner is de aanneming tot zonen, en dus zijn de Joden onze broeders', zegt ds. Houtman. Maar daarmee loopt hij over het zoëven gemaakte onderscheid heen. En daarmee doet hij iets dat in ander verband voor typisch vrijgemaakt doorgaat, maar waar an-

dere christenen zo hun twijfels over hebben. Ik denk nu aan de Christelijke Gereformeerden die ons nu al vijftig jaar lang over dit standpunt vragen stellen. Zij verdenken er ons immers van dat wij via de belofte van het verbond het kinschap Gods van de bondelingen binnensmokkelen. 'Hunner is de aanneming tot zonen', jazeker, maar een goed (christelijk) gereformeerd antwoord op Houtmans konklusie daaruit zou kunnen zijn dat willen de Joden iets aan die aanneming hebben zij die toch in geloof zullen moeten aannemen. Niemand immers wordt tegen heug en meug door Christus behouden. Wij Vrijgemaakten (onverschillig of wij nu de 'echte boter'-verpakking of slechts een margarinepapiertje om het lijf hebben) zijn en worden wel eens van verbondsautomatisme beschuldigd. Zonder daarop hier nu in te gaan denk ik dat we reden (hebben ge) geven tot dit verwijt en dat wij er daarom verstandig aan doen op z'n minst goed naar deze kritiek te luisteren. En onszelf daarbij tevens de

vraag te stellen of zo'n verbondsautomatisme ons misschien ook ten aanzien van Israël parten zou kunnen spelen. Ik denk hierbij trouwens niet eens meer aan ds. Houtman maar er zijn er onder ons die verder gaan dan hij. Het sympathieke van ds. Houtman is dat hij groot wil denken van Gods trouw, ook aan Israël. Wie zou hem daarin niet willen bijvallen? Die zeven-duizend waar Paulus het in verband met 'het overblijfsel' over heeft (Romeinen 11 : 4 en 5), dat is toch eigenlijk een volheidsgetal? Met die 'rest' ben je toch al vlak in de buurt van 'heel Israël'? Het zou wel eens kunnen zijn dat ds. Houtman en ik in de praktijk niet eens zoveel van elkaar verschillen. Een goed punt om het hierbij voor dit keer maar te laten. Volgende maal verder.

Te verwachten artikelen (o.a.):

A. Keizer,
De betrouwbare dateringen van de bijbel

G. v.d. Brink, Veenendaal

De gemeentedag

Waar zou een gemeentedag goed voor zijn?

Goeie vraag!

Neem nou die voetbalwedstrijd tussen het kerkeraadselftal en een team uit de gemeente. In het kerkeraadselftal zat een breed-gebouwde ouderling op een klapstoel, die vervaarlijk schommelde. Een in Den Haag niet onvermaard politicus trad op als captain van het gemeente-elftal. De spelregels waren aangepast. 'Hands' was voor het kerkeraadselftal niet fout, maar juist goed. En elke bal die het gemeente-elftal in de goal deponeerde werd van hun score afgetrokken, zodat die alleen maar negatief was.

Lieve mensen, wat hebben we een lol gehad! Mag het?

Maar wat is gemeenschap der heiligen

moeilijk, als je met z'n achten op twee planken staat: allemaal achter mekaar, de handen stevig op de schouders van je voorganger: linkervoet allemaal op plank één en rechtervoet op plank twee. En dan zo snel mogelijk vooruit in competitie met vier teams! Als er dan maar een echte leider bij is, die met een stem als een klok het tempo aangeeft: één – twee, één – twee! en zo voort!! Of we ook leiders nodig hebben in de kerk! En ieder lette niet slechts op zijn eigen benen, maar vooral ook op die van de anderen. En hoe gevaarlijk is het hellend vlak! De groene zeep rijkelijk uitgesmeerd op de houten helling. En dan met een aanloop er tegen op en als je boven bent... ach lieve, hoe velen van ons zeilden nog sneller naar beneden dan ze omhoog gestormd waren! Volleyball op een gemeentedag lukt altijd, voor groot en klein. En eerlijk, wat heb ik genoten van het volksdansen. Zelf fungeer ik daarbij met groot genoegen als stijve hark aan de zijlijn: Goed voor het contrast! Wat een souplesse en elegance deint daar rond. Die kinderen schijnen wiegend geboren te zijn! Misschien kwamen de weën wel op de maat van een muziekje van Johan Strauss. En wat denk je van een bombardement van tennisballen op een stapel conservenblikjes? Vergeet het touwtrekken niet! Dat is mijn glansnummer! Ik plant mijn voeten gewoon diep in de grond en ga

achterover hangen, en dan kunnen ze me wat!

Waar het allemaal goed voor is die poffertjes en pannekoekjes en Jan Klaassens en Katrijnen?

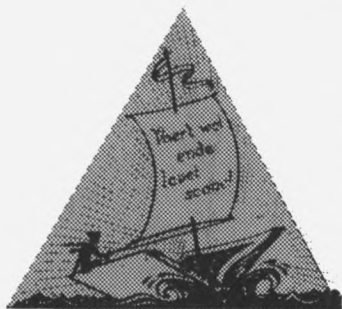
Is het niet leuk dat de leerling-verpleegster een kei is in het volleyballen en de directrice een kruk? En dat een man uit vakgroep 13 speelt naast een minimumloner? Zo'n dag samen uit schept een verbondenheid die van de zaterdag naar de zondag springt: je zit ineens anders naast elkaar aan het avondmaal, terwijl toch Christus de Eerste was en is: bij Hem is het begonnen!

Verder denk ik dat het voor kinderen een heilzaam shockje is als dezelfde mensen die kreunen: „Kom toch Here Jezus, het wordt hier op aarde zo bang!”, in een deuk liggen!

Voor mensen die de dienst van het onderwijzen beoefenen, stromen de voorbeelden toe. Zodra je over de gemeentedag begint, hangen ze aan je lippen.

En wat krijg je een kans om zo eens stilletjes te praten met iemand die je niet vaak ziet. De mensen zijn anders, echter, vanaf het moment waarop ze met een scheef petje op komen aangereden.

De gemeentedag is niet minder heilig dan de zondag. Samen bidden, samen zingen, samen eten, samen spelen, in de Heer.

Ex Libris

T. Hoekstra, Zwolle

Nieuwe boeken

DE HELM VAN DE KRUISVAARDER is een jeugdroman (9-12 jaar), geschreven door Margreet Maljers. In het plaatsje Oosterburg wil men een groot sportcomplex aanleggen. Dat zal dan wel ten koste van een hoeveelheid mooi natuurgebied gaan en daarom is niet iedereen zo gelukkig met dit plan. Toch lijkt het erop dat de zaak niet tegen te houden is; de bulldozers beginnen al het terrein te egaliseren, maar dan... En er volgt een verhaal over ondernemende jongelui, een sympathieke opa en een aardige schoolmeester die samen een ontdekking doen. De rest verklap ik niet. Het is een prettig geschreven roman die de kinderen vast en zeker een paar spannende uurtjes zal bezorgen. Uitgever: Kok Voorhoeve, Kampen. Omvang: 89 bladzijden. Prijs f 10,90.

FEESTEN VAN 'T JAAR en andere gedichten van W.A.P. Smit, is een bundel, samengesteld door Hans Werkman. Iedereen die Nederlands heeft gestudeerd, kent de naam van professor W.A.P. Smit: gepromoveerd op een proefschrift over Revius, en de schrijver van o.a. 'Van Pascha tot Noach', een belangrijke wetenschappelijke publikatie over het toneelwerk van Vondel. Zijn bekendste literaire werk is: Mascheroen 1941. Daarin klaagt de duivel de mensen aan bij God; het is een neerslag van Smits' ervaringen in het begin van de Tweede Wereldoorlog. Werkman heeft voor een goede en duidelijke inleiding gezorgd waarin zowel de wetenschap als de dichter wordt getekend. Ik ben blij met deze uitgave. De gedichten van Smit zijn te weinig bekend en het is goed dat met name ons protestantse volksdeel er nu weer kennis van kan nemen. Ik had graag gezien dat ook Mascheroen 1941 in het boek was opgenomen. Misschien komt daarvan nog eens een aparte uitgave?

Uit 'Feesten van het jaar' neem ik over:

PINKSTEREN

*Zie naar ons donker, donker hart,
dat wij niet dwingen kunnen, God –
dat, als wij knielen zelfs, U tart
en in ons bidden met U spot!*

*De wilde driften van ons bloed
gaan er, als muiters door de straat,
boven wier hoofd de rode stoet
van wapperende vaandels gaat.*

*Hun kreten hangen in de lucht:
roofvogels, cirkelend omhoog,
die dreigen in hun donk're vlucht
al wat beneden hen bewoog –*

*ZO, zo ons donker hart in ons,
dat al maar stuwt zijn donker bloed
en zondigt meer bij iedere bons,
dat feller nog het kloppen doet!*

SPLIT: een keuze uit de gedichten van Lode Bisschop, samengesteld door Hans Werkman, bevat 51 gedichten. Het zijn geen gedichten van dertien in een dozijn; het zijn heel persoonlijke uitingen van een heel bijzonder mens. Ik kan hier niet uitvoerig op de gedichten ingaan. Werkman citeert uit enkele gesprekken en daaruit wordt wel duidelijk dat er nogal verschillend over geoordeeld is. Ik licht één gedicht uit de bundel:

OPLOSSING

*O God ik verlang naar uw einde
in mij dat U sterft
en ik daarmee de geest geef
U word en verder weg ben*

*o God ik verlang naar het einde
der wereld dat de stof in U opblaast
en U de vuiligheid uit uw wezen wrijft
en daarna schoon bent*

*o God ik verlang naar dit einde
dat stof en ik overgaan
in de toekomst die U zegt
van eeuwigheid te verbeelden*

*zodat elke voorstelling zich in U ver-
liest*

Werkman schrijft over dit gedicht:
„Soms zoekt de mystiek een niet-Bijbelse maar bijna oosters-mystieke verstillingswaarde bij God en mens samen sterven.”

Nu, mijns inziens moeten we tegen deze vorm van mystiek ernstige bezwaren hebben. Een mens kan ook te ver gaan in zijn denken en in de manier waarop hij zich uitdrukt. Ik acht het onjuist zó over God te spreken. Het taalgebruik is bovendien zodanig dat de communicatie met de lezer nauwelijks (of helemaal niet) tot stand komt en ik ben bang dat dit voor méér gedichten van Bisschop geldt.

Uitgever: Callenbach, Nijkerk. Omvang: 63 blz. Prijs: f 12,50.

ROND ÉÉN AKKOORD is een bundel 'teksten om te horen', geschreven door Lenze L. Bouwers. Van mij mag u ze ook gewoon 'gedichten' noemen. Maar ze hebben wel als kenmerk dat ze inderdaad geschikt zijn om voordragen en beluisterd te worden, b.v. in een kerkdienst. Een aardig boekje om uw predikant cadeau te doen, of om het voor uzelf te kopen, als u ervan houdt eenvoudige, begrijpelijke gedichten voor te dragen. Om niet te veel ruimte in Opbouw in beslag te nemen, volsta ik met: aanbevolen. Uitgever: Kok Voorhoeve, Kampen. Omvang: 43 bladzijden. Prijs: f 11,50.

DE MOOISTE GEDICHTEN VAN VROEGER is de vijfde bloemlezing die Sipke van der Land heeft samengesteld. Allemaal met die knullige titel: De mooiste gedichten van... De keuze die Van der Land maakt, is wel erg subjectief.

En opnieuw heeft hij een parodie opgenomen! Heeft die man eigenlijk wel verstand van literatuur? Mijn advies: ga zelf naar de bibliotheek en maak fotokopieën van de gedichten die u zelf mooi vindt. U hebt ze dan niet in een mooi bandje, maar u hebt dan wel meer waar voor uw geld. Uitgever: Kok, Kampen. Omvang 48 bladzijden. Prijs f 13,50.

Opbouwend?

U weet
vast wel iemand
die een abonnement
zou 'moeten' hebben
op OPBOUW.

Als u hier een naam en adres
invult sturen wij een proefnummer.
(U mag ook bellen:
tel. 010-4550802)

Naam:

Adres:

Postcode

Woonplaats:

Sturen naar:

Administratie Opbouw
Postbus 84183
3009 CD Rotterdam

D.W.L. Milo, Nunspeet

Vergeefs gejaagd

n.a.v. Hermann Hesse, 'Siddharta', 1923

Hermann Hesse (1877-1962) was de zoon van een zendeling, die in Zuid- en Zuidoost-Azië werkte. Als jongeman ingeschreven tot de theologische studie, had hij die al gauw prijsgegeven, waarbij hij tevens de vrome familietraditie – de christelijke traditie alzo – losliet... In plaats daarvan richtte zijn geest zich al meer op de oosterse religies, die hij van nabij had leren kennen en waarderen.

Daarbij had hij een lyrische pen, waarmee hij zijn diepste roerselen op aanmerkelijke wijze wist te uiten. Hoewel Duitser van geboorte, vestigde hij zich in Zwitserland en kreeg later de Zwitserse nationaliteit¹. In 1897/8 publiceerde hij zijn eerste gedichten, in 1902/5 zijn eerste romans, sinds 1919 woonde hij in Montagnola bij Lugano, in 1946 ontving hij zowel de Goetheprijs als de Nobelprijs – de eerste om zijn hoogstaande wijsbegeerte, de laatste om zijn pacifisme. Een van zijn bekendste gedichten is het boventijdelijke 'Orgelspiel'²; een van zijn beste romans is 'Siddharta' uit 1923, welke in 1946 onderwerp was van een dissertatie³.

De persoon van Hesse

Denk niet dat Hesse spoedig populair was. Eigenlijk is zijn werk pas een halve eeuw later door het grote publiek ontdekt en verstaan. Neem 'Siddharta', dat in Nederland pas in 1969 bij De Bezige Bij werd gedrukt – maar dat in 14 jaar 15 drukken beleefde! Vooral in Amerika werd hij door de, van de kerkelijke ankers losgeslagen, jeugd geliefd en gelezen; maar ook in ons land moeten er talloze lezers zijn, die in dit postchristelijke tijdperk, religieus onbevredigd, zoeken naar de zin van hun leven. Hesse was een voorloper.

Evenals zijn tijdgenoot Karl Barth had deze Duitser sterke kritiek op zijn vaderland. Bij de oorlogsgroes van 1914 schreef hij in de Neue Zürcher Zeitung een oproep tot de Duitse denkers en kunstenaars, onder de titel: 'O Freunde, nicht diese Töne'⁴. De Nazi's hebben hem goed verstaan en zijn boeken, vanwege hun pacifistisch karakter, openbaar verbrand. Hij werd de verrader van het Duitse recht gescholden. Zo kwam hij in de klas bij Erich Kästner, D. Bonhoeffer, Remarque en vele anderen.

Zijn Franse vriend Romain Rolland noemde Hesse de enige Duitse dichter, die de geest van Goethe bewaarde. De schrijver van dertig boeken meed echter alle publieke schijners en – hoewel drie maal getrouwd en veel vrienden bezittende – stierf hij als de 'kluizenaar van Mon-

tagnola'. Zijn troosteloze eenzaamheid is samengevat in dit gedicht:

Seltsam, im Nebel zu wandern!
Leben ist Einsamsein.
Kein Mensch kennt den andern,
Jeder ist allein.

De tragiek van Hermann Hesse wordt hiermee duidelijk. De enige troost in leven en sterven was ingeruild voor een levenslang jagen op het eigen Ik; de gemeenschap der heiligen vervangen door private religiositeit.

Daar moeten we meteen iets aan toevoegen. In zijn leven van pacifisme, zelfbeheersing, vriendelijkheid en naastenliefde was hij een voorbeeld voor alle christenen, die Jakobus' brief onvoldoende lazen. En in zijn openstaan voor de onzienlijke schepping was hij tevens een beschamend voorbeeld voor al die christenen, die in onze materialistische tijd het contact met de levende God, de genade van onze Heiland en de werking van zijn Geest inruilden voor kerkelijke papieren.

Afscheid van zijn vader

Ontroerend is de episode, waarin de jonge Siddharta afscheid neemt van zijn vader. Als priesterzoon, opgevoed in het strenge ritueel der Indiase Brahmanen⁵, besluit Siddharta zich bij een groep asceten aan te sluiten⁶. De leer en de dagelijks herhaalde gebeden en wassingen voldoen hem niet langer, kunnen zijn religieuze dorst niet lessen. Daarom besluit hij zich te onttrekken: af te zien van een huiselijk leven en aardse rijkdom; te aanvaarden: honger, dorst, pijn en behoeften; om zo te streven naar de onpersoonlijke leegte, het nirwana, de zaligheid door volmaakte zelfverloochening.

Als hij dit besluit aan zijn vader meedeelt, antwoordt deze: laat zulke woorden nooit weer over je lippen komen! Vader beheerst zijn boosheid en verlaat waardig het vertrek. Maar de zoon blijft met gekruiste armen wachten op vaders goedkeuring. Heel de nacht blijft hij daar zo staan – en telkens als vader terugkomt staat de zoon zwijgend en roerloos in het maanlicht te wachten. Vraagt vader: waar wacht je op? dan is het antwoord: dat weet u wel.

Tot vader toegeeft: als je de zaligheid gevonden hebt, kom dan terug om mij de weg te wijzen. En ga nu je moeder groeten.

Ontroerend: Want Siddharta heeft zijn vader en moeder verlaten en is niet teruggekomen. Symbolisch: Hesse heeft zijn aardse vader verlaten, heeft zijn hemelse Vader losgelaten, heeft

de God van zijn doop de rug toegekeerd, in de hoop zijn zaligheid buiten het christendom, buiten Christus, te verwerven.

Bij de asceten

Drie jaren heeft Siddharta met de asceten rondgetrokken: geleefd van ten hoogste een maaltijd per dag, gehard tegen koude, hitte, honger, dorst, slapeloosheid en pijn. Zijn baard en nagels groeiden ongelimiteerd. Hij leerde zijn ademhaling zo te beheersen, dat hij zijn hart nagenoeg kon laten stilstaan: waardoor hij visioenen beleefde. Maar elke religieuze vervoring eindigde in de teleurstelling van het gemiste doel. Alle meditatie en kontemplatie over de 'leer der zaligheid' bleef een doelloze cirkelgang. Hij kon drie dagen zonder water en weken zonder voedsel leven, maar de verhoopte zaligheid vond hij niet. Hij constateerde: het spreken over zaligheid is immers de zaligheid niet. Zaligheid is niet in woorden overdraagbaar. Zaligheid komt niet uit de schoolstiek – die kun je alleen beleven.

Zelfs de ontmoeting met een boeddha⁷ kan hem niet boeien: diens leer is volmaakt, maar er blijft een lek in het systeem: het systeem zelf is nutteloos om in harmonie met de godheid te komen. En de boeddha antwoordt minzaam: wacht je voor te grote scherpzinnigheid.

Aards genot

Siddharta heeft het geluk niet in de ontlediging gevonden. Hij zoekt het nu in een heel andere richting: geeft zich over aan een 'liefdes' verhouding, wordt koopman en wordt rijk, raakt verwend, en verliest al zijn verworvenheden, die met zo groot lijden veroverd waren. Zijn relatie met een hoofse beroepshoer leert hem het seksuele genot tot de bodem peilen, maar bevredigt hem evenmin als zijn zakenfortuin. Hij laat alles in de steek en filosofeert over de ijdelheid van het leven. Ijdelheid der ijdelheden, het is of u 'Prediker' leest.

Zo bereikt hij een grote rivier, symbool van het eeuwig vloeiende leven, ook van de vergankelijkheid ervan. Hij maakt zich klaar om onder te gaan in deze tijdeloze stroom, in de hoop zo het geluk te bemachtigen dat hem telkens ontloopt.

Aan de rivier

Maar hij slaapt in. En in de droom krijgt hij inzicht in zijn leven. Hij ziet dat hij alle wegen bewandelde om zijn eigen Ik te ontvluchten – maar dat hij juist altijd op jacht is geweest naar zijn eigen Ik. Zijn hele religie draaide om

zijn Ik, zijn geluk, zijn volmaaktheid, zijn zaligheid.

Deze kennis is verrijkend, maakt hem blij, geeft zijn leven een nieuwe koers met nieuw uitzicht. De ervaring is hem als een wedergeboorte. Hij blijft bij de rivier, trekt in bij de veerman. En deze ongeletterde, weinig spraakzame man leert hem de natuur, de schepping, lief te hebben: te luisteren naar de rivier, naar de vogels, naar het spreken van zijn hart. Ook te luisteren naar de medemens! Hetgeen was, wat is en wat zijn zal – het valt alles samen. De tijd is een hulpmiddel, maar valt weg. Alles hangt met alles samen. En alles spreekt het woord 'Om' = vrede, harmonie, zaligheid, voleinding, eeuwigheid.

Dit is het einde van Siddharta's lijden en strijden. Hij geeft zich gewonnen aan de harmonie van de goddelijke schepping, zonder woorden, zonder leer, ook zonder evangelie. Want „wijsheid is niet in woorden over te dragen". Siddharta realiseert zich dat hij zijn weg heeft afgewandeld. Zijn leven, vermoedt hij, zal overgaan in een nieuw en beter leven...

Want de reïncarnatie speelt ook in het moderne denken een grote rol. Hermann Hesse heeft zijn vader en het geloof van zijn vaderen losgelaten op zoek naar vrede buiten Christus. Siddharta heeft eveneens zijn vader en de religie van zijn vaderen losgelaten, op zoek naar het volmaakte Ik. Het heeft er alles van, dat Hesse zijn autobiografie schreef.

Alfa en Omega

Gode zij dank dat Hét Woord vlees geworden is en onder ons heeft gewoond. Hij, Jezus Christus, is de weg, de waarheid en het leven. Ons mensenwoord kan harten van jonge generaties dichttimmeren – maar het Goddelijk Woord wil, dat wij door de dwaasheid van de Woordverkondiging de zaligheid, de volmaakte harmonie met God en mensen bereiken. Dat is de boodschap van onze Heiland aan een mensheid die, vervreemd van een praatziek christendom, op zoek is naar het geluk.

God staat aan het begin
en Hij komt aan het einde.
Zijn Woord is van het zijnde
oorsprong en doel en zin.

5 Brahmanen vormen in India de klasse van geleerden en priesters

6 mensen die zich op religieuze gronden onthouden van zingenot

7 boeddha = verlichte, iemand die de top van de religie bereikte

Voor de kinderen

Jeannette Westerkamp-Stegeman

Post uit Rwanda

Moeder en zoon

Er loopt een kleine jongen over de straat. Hij is misschien een jaar of tien. Dat is natuurlijk niet zo klein meer, ik bedoel dan ook dat hij klein van stuk is: kort en dun. Waarschijnlijk krijgt hij niet zo goed te eten en dan groei je ook niet veel, natuurlijk. Achter de jongen loopt zijn oude moeder. Zij is misschien een jaar of veertig. Dat is natuurlijk ook niet zo oud, maar als je weinig te eten krijgt en niet goed gezond bent zie je er gauw oud uit.

Ze gaan altijd samen op pad die twee. Allebei houden ze de kant vast van dezelfde stok. De moeder is blind. 's Morgens vroeg lopen ze naar de

stad. De jongen praat altijd. Misschien vertelt hij wat hij ziet en de moeder zwijgt. Ze heeft haar ogen open en knippert een boel, het lijkt wel of ze altijd een beetje huilt, maar haar mond glimlacht.

Het is druk in de stad. Overal lopen mensen, rijden auto's, fietsen en brommers. Ze moeten voorzichtig oversteken. „We gaan naar de bakker", zegt de jongen. Hij pakt nu zijn moeder bij de arm, want de bakkerswinkel is op een kruispunt en van alle kanten komt verkeer. Zelfs met twee gezonde ogen is het al moeilijk oversteken. Er komt een mevrouw op een fiets aanrijden. Ze stopt bij de winkel. Gauw, de jongen rent naar voren, zijn moeder strompelt erachter aan. Hij wil op de fiets passen, maar hij is al te laat. Jonas is hem voor. Jonas is een doofstomme jongen. Hij is de baas buiten de bakkerswinkel. Hij lacht veel en praat de hele tijd. D.w.z. hij kan geen woorden zeggen maar wel klinken. „Wawawa!" roept hij en wijst op zijn ogen en op de fiets. „Ja goed, let er maar op", zegt de mevrouw van de fiets en gaat de winkel binnen. „Wacht maar moeder", zegt de jongen, „die mevrouw koopt vaak broodjes". Er komen nog een paar bedelaars aanlopen: een jonge man met één been, die op krukken loopt, een jongen met mismaakte handen. Jonas staat bij de fiets. Hij lacht nu niet. Hij kijkt boos naar die mensen. „Wawawa!" roept hij en zwaait met een stok. Iedereen blijft staan. Jonas roept nog harder en opeens laat hij de fiets alleen en rent op de jongen en zijn moeder af. Ze moeten wel weg gaan om geen klappen te krijgen en langzaam lopen ze weg. Jonas houdt niet van andere bedelaars en de baas van de winkel vindt het wel prettig dat hij ze wegjaagt. Klanten houden er ook niet van. Juist op dat moment komt de mevrouw naar buiten. Ze pakt de fiets nog voordat Jonas terug is en stapt erop. „Wawawa!" roept Jonas haar na, maar ze rijdt zonder opkijken door, achter de moeder en zoon aan. Ze pakt twee broodjes uit haar tas en geeft ze snel aan de jongen. Hij is even helemaal verbaasd. De moeder blijft stilstaan, glimlacht en knippert met haar ogen. „Dank je wel!", roept de jongen dan achter de fiets aan, „dank je wel", echoot de moeder. Maar Jonas is boos.

1 als Karl Barth bv.

2 in het Ndl. vertaald door mr. A.H.L. Nuver en geïllustreerd door C.A.B. Bantzing

3 door Mw. Johanna Kunze

4 het intermezzo in Beethovens negende symfonie, dat leidde naar het slotkoor, Schillers 'Ode an die Freude'

H. Algra, Den Helder

Ouderlingenkonferentie over gemeenteopbouw

Op zaterdag 25 mei waren ongeveer 120 mensen naar de Utrechtse Jeruzalemkerk getogen om daar te luisteren naar twee inleiders. Nadat de predikanten op donderdag met elkaar over gemeenteopbouw hadden gesproken, waren nu de ouderlingen aan de beurt.

Toverwoord

„Ambtsdragers hebben een taak bij de opbouw van de gemeente”, zo hield broeder A. de Ruiter uit Eindhoven in zijn inleidende woorden de aanwezigen voor. „Toch lijkt de gemeenteopbouw een modieus hobby-onderwerp te zijn geworden, een toverwoord. Maar wie Efeze 4 leest, ziet dat gemeente-opbouw al zo oud is als Christus' gemeente”.

Met God, met elkaar, in de wereld

De eerste inleider was Ds. J.C. Schaef-fer uit Apeldoorn.

Hij vertelde in een helder betoog wat we onder gemeenteopbouw moeten verstaan. In principe kun je alles wat de gemeente opbouwt zo noemen. Meer specifiek is het echter een bepaalde manier van werken: met een plan, visie, een duidelijk omschreven doel. Uitgangspunt is dat Christus het hoofd is, en dat de gemeente het lichaam is. De gemeente van Christus is een persoonlijke gemeenschap met Christus, en met broeders en zusters, wier geloof in liefde actief wordt, naar binnen (met elkaar) en naar buiten (naar de wereld).

In zo'n gemeente geeft God de gaven van de Geest (vg. 2 Tim. 2:2 en vraag en antwoord 54, H.C.). Die gaven mogen we als geschenk aanvaarden. Het betekent tevens dat we niet krampachtig behoeven te zijn.

Knelpunten

Vervolgens liep Ds. Schaeffer een aantal knelpunten langs. Zo bestaat een gemeente vaak uit een kleine kern van actieve mensen en is er binnen de gemeenten nogal eens sprake van 'partijvorming'. Hij vroeg zich af of de kerkdiensten en de bijbelkringen wel voldoende worden gebruikt voor het oefenen in de dienst van God. Veel mensen durven zich nauwelijks innerlijk bloot te geven.

De kerkeraad is de aangewezen instantie om gemeenteopbouw te stimuleren. Men kan, aan de hand van bijbelse uitgangspunten, komen tot een plan (voor bv. 5 jaar). De uitwerking van de plannen zal gevoed moeten worden vanuit de zondagse eredienst. Tenslotte ging Ds. Schaeffer nog in op bezwaren die worden genoemd tegen deze (systematische) gemeenteopbouw. We moeten er goed op bedacht zijn dat wij niet een met de Geest ver-

vulde gemeente kunnen organiseren. Toch is een goede organisatie wel in het belang van de gemeente. In de bijbel staan talloze voorbeelden van vormen van christelijke organisatie, omdat het zonder de organisatie niet goed ging (vgl. de tempelbouw bij Nehemia, de zorg voor de weduwen en wezen bij Petrus).

Niet nieuw

De tweede inleider was Prof. Dr. M. te Velde. Hij is hoogleraar aan de vrije-maakt-Gereformeerde Theologische Universiteit in Kampen (kerkgeschiedenis, kerkrecht en gemeenteopbouw). Prof. Te Velde vertelde dat het woord 'gemeenteopbouw' soms wantrouwen oproept. Maar organiseren is niet fout, het is zelfs nodig. Bij de spijziging van de 5000 werden groepjes van 50 gemaakt: een kwestie van organisatie. Naast dat wantrouwen zijn er mensen die teveel heil van de 'methode' verwachten. Ook dat is een onjuiste reactie. In principe bestaat gemeenteopbouw zolang als de kerk er is. De moderne manier van aanpak vindt haar wortels in de praktische theologie. In de duitse volkskerk van 1890 (met tienduizenden papieren leden) kwamen vragen naar voren als: „wat willen we met de gemeente?” Daarna kwamen vanuit het zendingswerk in Tanzania (1920) nieuwe impulsen. Na de Tweede Wereldoorlog werd gemeenteopbouw een apart aandachtsgebied. Sinds de jaren '80 heeft een aantal theologische opleidingen in Nederland een speciale leerstoel 'gemeenteopbouw'.

Leven uit genade

Evenals de vorige spreker maakte ook Prof. Te Velde heel goed duidelijk dat gemeenteopbouw altijd gezien moet worden in relatie tot Christus. Wie denkt dat hij methoden kan hanteren als 'reddingsoperatie voor een zinkende kerk' is helemaal verkeerd bezig. Dan wordt gemeenteopbouw vaak versmald tot: bouw aan een sociale, een spirituele, of een democratische gemeente.

We leven niet vanuit de wet, met een zweep achter ons aan, we mogen leven uit de genade. Daarbij staat de kerkdienst centraal: daar klopt het hart voor de gemeenteopbouw.

Bezinning

De week begint met de kerkdienst op de rustdag. Beginnen met uitrusten. Sommige mensen willen direkt aan de slag. Eerst zullen we echter moeten kijken wat er nodig is. Dat betekent: de Bijbel open en de gemeente observeren. Vanuit die bezinning kunnen we dan komen tot een vertaling naar de kerkelijke praktijk.

Vervolgens kwam Prof. Te Velde tot het benoemen van de taken in de gemeente: verkondiging, liturgie, onder-richt, opzicht, samenleven en barmhartigheid. Hij maakte het verband tussen deze taken inzichtelijk aan de hand van een tijdens de bijeenkomst uitgedeeld schema. Bij het stimuleren van de taken hebben de ambtsdragers van God een speciale taak gekregen. Vanuit de praktijksituatie noemde de Kamper hoogleraar tenslotte twee voorbeelden waarbij de visie op de opbouw van de gemeente in de praktijk gebracht kan worden. Moet een grote gemeente gesplitst worden in kleinere gemeenten? Welke taak heeft de gemeente (opbouw) nu we zien dat er steeds meer huwelijken binnen de gemeente stuk lopen?

Onvoldoende gaven?

's Middags was er een forumdiskussie, onder leiding van broeder P. Was-senaar uit Rotterdam. De eerste vragensteller vroeg zich af of God wel in iedere gemeente voldoende gaven geeft. Prof. Te Velde was daar duidelijk over: als God een opdracht geeft, geeft Hij de gemeente ook de mogelijkheden om die opdracht uit te voeren. Wel kan de kerk (bv. door een niet bijbelse prediking of door lauwheid in de gemeente) Gods gaven tegenwerken. Toch bleef die vraag bij sommige aanwezigen wat knagen. Zo kennen we een aantal kleine gemeenten, en gemeenten waar bijna geen ambtsdragers zijn te vinden. Wat die kleine gemeenten betreft zei Prof. Te Velde dat hun bestaan soms niet gemakkelijk is. Een fout die wel eens wordt gemaakt is, dat die gemeenten toch teveel de structuur van een grote gemeente over willen nemen ('alles in eigen huis'). In zo'n gemeente zal men meer moeten samenwerken met anderen (bv. samen met een genabuurde kerk catechisatiegroepen). Overigens kunnen kleine gemeenten ook een voorbeeld zijn voor anderen, zo werd vanuit de zaal opgemerkt.

Geen automatisme

Ook Ds. Schaeffer ging in op de vraag naar de gaven in de gemeente. Binnen een gemeente zijn veel gaven, ze worden vaak niet goed benut. Gemeentelieden zijn zich ook vaak niet bewust welke gaven ze hebben. Het zoeken naar de gaven moet binnen de gemeente gestimuleerd worden. Dat kan beginnen met een preek en gesprekken over die preek. Een heel gericht benadering is de methode van Christian Schwarz: aan de hand van vragen komen mensen hun gaven op het spoor. Ook kunnen jongeren die belijdenis doen bewust benaderd wor-

den om zich in te zetten binnen de gemeente.

Dat een gemeente soms niet juist om springt met de gaven werd door Ds. Schaeffer geïllustreerd aan de hand van de talstelling voor ouderling en diaken. Het zijn verschillende ambten. Daarom mag het niet zo zijn dat iemand die 4 jaar diaken is geweest, daarna automatisch voor ouderling op tal wordt gezet.

Prof. Te Velde legde accenten bij de toerusting. Als mensen zeggen dat ze geen ouderling kunnen (durven) zijn, kun je daar op aan sluiten: bv. door een toerustingskursus. „Een predikant studeert immers ook vele jaren om zijn ambt uit te kunnen oefenen?”

Huisbezoek

Zowel Ds. Schaeffer als Prof. Te Velde benadrukten de waarde van het huisbezoek bij het opsporen van de gaven binnen de gemeente. Wanneer een broeder zelden in de kerk komt, zou dát niet de eerste vraag moeten zijn, maar de vraag naar de persoonlijke relatie tot God (het persoonlijk gebed, het bijbellezen). Als er op dat punt groeistoornissen zijn, is het geen wonder dat mensen zich niet kunnen of willen inzetten binnen de gemeente. Overigens moet een gemeente ook kritisch naar het eigen functioneren kunnen kijken. De geringe opkomst op gemeenteavonden kan met lauwheid te maken hebben, maar ook met de sfeer op zo'n avond. Een discussie van een halve avond over de begroting is voor veel mensen nauwelijks te volgen.

Een vraag die tijdens het huisbezoek in het kader van de gaven gesteld kan worden is: „wat is uw bijdrage als levend lid van de gemeente?” Als iemand zegt: „ik ben nu eenmaal geen verenigingsmens...”, zou je ook daar als ambtsdrager op aan kunnen sluiten. „Op welke wijze ziet u de gaven die u hebt functioneren binnen de gemeente?”

Organisatie

De huiver die vaak bestaat ten opzichte van het maken van plannen was voor beide inleiders herkenbaar. De agenda van veel kerkeraadsleden heeft immers zijn maximum wel bereikt.

Toch benadrukte Ds. Schaeffer dat het niet-organiseren op den duur veel meer problemen oplevert: het roept onvrede op.

Het maken van een plan betekent een investering. Men hoeft dan later niet steeds weer allerlei losse beslissingen te nemen. Prof. Te Velde noemde de plannen een hulpmiddel. Predikanten en ouderlingen denken soms dat ze sleepboten zijn, maar ze zijn dienaar. Wie zo denkt, hoeft niet krampachtig aan de slag te gaan en te denken dat alles van hem afhangt. De waarde van een plan is dat je goed nadenkt over wat God van ons vraagt. Het schrijven van zo'n plan zou door enkele gemeenteleden kunnen worden uitgevoerd. Op die manier komt het

pastoraat niet in de knel. Prof. Te Velde waarschuwde tegen een te 'amerikaanse' benadering: over 10 jaar moeten we 500 leden hebben. Dan laat je het teveel van menselijk succes afhangen. Wel kun je bv. afspreken dat de komende 3 jaar alle mensen in een bepaalde wijk zullen worden bezocht. Ds. Schaeffer illustreerde de gemeentebouw nog aan de hand van bijbelkringen binnen een gemeente, die ieder ook aandacht besteden aan randkerkelijke leden. Beide sprekers zeiden dat het belangrijk is dat een plan aansluit bij wat er is binnen de gemeente; het is dus niet bedoeld om heel het gemeentewerk in een keer op zijn kop te zetten.

Tenslotte

Na 2 uur discussie was de 2e ouderlingenkonferentie ten einde. Het was een leerzame dag, met inspirerende inleidingen en ruim voldoende gesprekstof. De opbouw van de gemeente is een zaak die ons allemaal ter harte gaat. Daarom dit uitgebreide verslag in 'Opbouw'.

Boekbespreking

M. Vrijmoeth-de Jong, Zwolle

Je verdriet voorbij

René Diekstra: 'Je verdriet voorbij, een gids voor jongeren over zelfmoord'. Uitgave: A.W. Bruna B.V. te Utrecht, Prijs f 19,90.

Professor dr. R.F.H. Diekstra, hoogle- raar in de klinische psychologie aan de R.U. te Leiden, is reeds twintig jaar intensief bezig met het suïcidepro- bleem. Hij promoveerde op dit onder- werp en schreef reeds verschillende boeken erover. Het boekje 'Je verdriet voorbij' is geen wetenschappelijk werk over jongeren, die zelfmoord (probe- ren te) plegen, maar het is geschreven voor deze jongelui. In dit boekje richt hij het woord tot hen, die het leven niet meer zien zitten en overwegen eruit te stappen.

Praten over zelfmoord

Diekstra doorbreekt met dit boekje het taboe, dat nog steeds op het spreken over zelfmoord ligt. Je moet er vooral niet over spreken, want dan zou je iemand op de gedachte kunnen bren- gen, zo denkt men. Diekstra bestrijdt dit. Personen, die al langere tijd onder grote stress staan of onder ernstige problemen gebukt gaan, hebben vrij- wel allen reeds gedachten over dood- gaan en suïcide gehad. In de praktijk is het hem opgevallen, dat zulke men- sen bijna altijd blij zijn, dat ze iemand

ontmoeten, die gewoon en openlijk met hen over zelfdoding wil praten en wil meedenken. Omdat hij gemerkt heeft, dat veel van de jongeren, die een mislukte zelfmoordpoging hebben gedaan, dit deden zonder er met ande- ren eerst over te spreken, schreef hij dit boekje. Hij eindigt het werkje met de dringende raad: Als je uit dit leven wilt stappen, GA NAAR IEMAND TOE, geef hem dit boekje en zeg: LEES EN HELP ME.

De schuld bij de maatschappij en de opvoeding

De schrijver is zeer bewogen met al die jongeren, die het leven niet meer zien zitten en het laatste redmiddel, dat er volgens hen nog is om het verdriet voorbij te laten gaan, aangrijpen. Suïcide is onder de jeugd reeds sinds jaren doodsoorzaak nummer een. Het is verschrikkelijk, dat zoveel jonge levens zichzelf vernietigen, omdat de volwassenen en de maatschappij niet in staat zijn hen op te vangen met hun problemen en hun wanhoop. In zijn boek 'Op de Psyche gepast' (1985) schreef hij dat psychologen, artsen en andere hulpverleners, die te maken krijgen met de slachtoffers van suïci- depogingen bezig zijn met dweilen, terwijl de kraan open blijft staan. De overheid moet er volgens hem voor zorgen, dat de kraan dichtgedraaid wordt. Kinderen en jongeren moeten beter voorbereid worden op het leven. Dit zou onder andere kunnen door op de scholen verplichte relationele en emotionele opvoedingsprogramma's in te voeren. In deze tijd van individua- lisatie moet de jeugd onderwezen worden in relatievorming en kommuni- katietechniek. Hoe ga je met elkaar om, wat verwacht de ander van jou en wat moet jij daar tegenover stellen? Ook moeten jongeren beter leren hoe ze teleurstellingen kunnen verwerken en mogen en kunnen uiten.

Weet je wat je doet?

Zolang het onderwijs op dit punt niet verbetert, zal de hulpverlening het druk houden met suïcideslachtoffers. Toch wilde Diekstra niet bij de pakken neerzitten en daarom schreef hij dit boekje. Het is een knap psychologisch stuk werk van een bekwaam vakman. Het heeft als doel jongeren te weer- houden van de onherroepelijke daad van zelfdoding. Hij zegt niet: „Dat moet je niet doen”. Als hij dat zou zeggen, zou menig toekomstige suïci- dant het boekje meteen aan de kant leggen en niet verder lezen. Diekstra volgt een andere taktiek. Hij geeft degenen, die uit het leven willen stap- pen de raad het vooral niet onvoorbe- reid en ondoordacht te doen. Hij vraagt: „Weet je goed, wat je doet?” Te vaak mislukken de pogingen en moeten de jongelui met beschadigin- gen of een handicap ten gevolge van hun zelfmoordpoging verder door het leven. Weet je goed wat je achter laat? Het is zulk een belangrijke beslissing, dat het aan te bevelen is er eerst goed en helder over na te denken en er met

anderen over te spreken. Goed slapen, goed eten, geen alcohol en drugs gebruiken en ontspanning zijn voorwaarden voor goed nadenken, zinnige gesprekken en een verstandige beslissing.

De oplossing

De meeste jongelui, die een eind aan hun leven willen maken, vinden dat het een grote wanhopige puinhoop in de wereld is. Diekstra wijst hen erop, dat zij en de vele anderen, die evenzo handelen als zij, met hun daad niets veranderen aan die puinhoop. Hun beslissing brengt geen oplossing. Beter is het samen met al die anderen te werken en te vechten aan een betere, leefbare wereld. Stap niet uit deze wereld, maar verander deze wereld, is zijn advies.

Na het lezen van dit boekje was ik enerzijds onder de indruk van het feit hoe goed de schrijver de gedachtenwereld van de toekomstige suïcidanten kent en hoe hij daarop inspeelt. Maar anderzijds hoe hij tekort schiet in het aandragen van een oplossing. Ik miste de verwijzing naar de zorgende en vergevende liefde van God. En welk een troost gaat er niet uit van de belofte, dat deze vaak tot wanhoop brengende wereld zo niet blijft, maar dat er een nieuwe aarde zal komen, waarop God zal wonen tussen de mensen in vrede en gerechtigheid.

Jammer is het, dat Diekstra de waarde van deze blijde boodschap blijkbaar niet kent en in dit boekje niet heeft verwerkt. Toch kan ik iedereen, die met jongeren te maken heeft, leraren, predikanten, jeugdouders, clubleiders en hulpverleners, aanraden het te lezen. Het is goed te weten hoe jongeren wanhopig kunnen zijn en soms zonder woorden vragen om geholpen te worden.

Handboekjesgeloof

„Het persoonlijk spreken over het geloof is niet bepaald onze sterkste kant.

Veelal beperkt dat zich tot wat ik wel noem: het 'Handboekjesgeloof'. Daarmee bedoel ik, dat wij veel kunnen spreken over de predikanten en hun vorige standplaatsen. Al in mijn jeugd hoorde ik de volwassenen daar veel over praten. En zulk spreken is naar mijn waarneming nog niet uitgestorven. Dat geeft m.n. jongeren de indruk, dat een goed geloof is: het kunnen spreken over de uiterlijke kant van het kerkelijk leven. Maar als het gaat over de persoonlijke band met de Here klappen veel kerkleden dicht. Daarin hebben wij nog veel in te halen. In de Schrift spreekt men zeer open over de omgang met en de blij-

schap in de Here. Neem bijv. maar de Psalmen.

Ons leven is misschien wel zeer uitwendig. Wij hebben overal onze organisaties voor. Daarin ligt onze kracht. Maar het kan ook een bedreiging zijn. Dat wij menen dat al onze organisatie-talenten ons er brengen. Dat wij daarom zeer goed zijn in de ogen van de Here. Maar het is een veeg teken dat er in het persoonlijk leven, in het gezinsleven, in het leven van volwassenen en van jongeren zoveel mee door kan. M.a.w. dat een mooie buitenkant geen even mooie binnenkant heeft. Men verwijt ons Vrijgemaakten nogal eens een 'Verbandsautomatisme'. Men verdenkt ons ervan dat wij zouden leren dat het gedoopt zijn op zichzelf al het behoud zou meebrengen. Daarom zouden onderwerpen als wedergeboorte en bekering onder ons niet erg gangbaar zijn.

Nu kunnen wij zeggen dat een 'Verbandsautomatisme' nooit onze officiële leer is. Dat is ook zo. Dat zou ook nooit kunnen en mogen. In de doop komt allereerst de Here met zijn vaste beloften tot de mens. Dat zullen wij tegenover alle verkeerde mystiek mogen en moeten staande houden. Er zijn geen voorwaarden vooraf om die beloften te mogen aangrijpen. Daarover zijn zowel de Schrift alsook de belijdenis overduidelijk!

Maar die zijn even duidelijk in het spreken over wedergeboorte en bekering. Een gedoopte wordt niet vanzelf behouden. De doop op zichzelf maakt ook niet zalig.

Er zijn tweeërlei kinderen des verbonds. Niet in de zin dat er echte en niet echte kinderen zouden zijn: zij die wel en die niet Gods beloften hebben ontvangen. Maar wel in de zin dat er kinderen zijn die zich als kinderen gedragen én die dat niet doen. Het doopformulier zegt daarover dat de doop ook een dringend appél, ja zelfs een eis van de Here is om Hem aan te hangen met heel ons leven, om onze oude natuur te doden en godvrezend te leven.

Deze noties zijn mij door de gesprekken met onze Chr. Geref. broeders en door de lectuur hierover, persoonlijk scherper voor de aandacht komen te staan. Ik merk dat deze dingen én in mijn preken alsook in de catechisatie en pastorale arbeid meer nadruk en invulling krijgen dan voorheen.

Wat is er veel sleurgang. Weinig zondekennis. Weinig droefheid over de zonden. En daarom ook zo weinig echte blijdschap over Gods vergeving en genade. In het dagelijks leven kan er vaak zo veel mee door wat men ook wil goedpraten. Zoveel materialisme bijvoorbeeld. Zoveel zoeken van eigen voorspoed en geluk. Wie dat ter sprake wil brengen krijgt al gauw te horen dat we niet zo moeilijk of zo vroom moeten doen. Of wat stoerder gezegd: „Ja, wij zijn nu eenmaal zondaars.” En daarmee is de kous af. Buitenstaanders zien deze zaken soms scherper misschien dan wijzelf.

En dat men dan vraagtekens zet bij onze verbondsofpvatting, is wel te begrijpen. Het komt dan allemaal zeer zelfverzekerd over in ons praten en schrijven, maar waar is nu bij ons de praktijk der godzaligheid? Deze vragen en opmerkingen kunnen en mogen wij niet naast ons neerleggen.

Dit stuk knipten we uit een artikel over de bevinding etc. Het is van de hand van ds. J.H. Ulehake (vrijgemaakt) gereformeerd predikant te Leusden. Hij publiceerde over genoemd onderwerp in het 'Gereformeerd Kerkblad voor Overijssel, Gelderland, Utrecht en Noord-Holland'. Het is een goede zaak, dat men zich in vrijgemaakte kring steeds meer met deze dingen bezighoudt. Het zou kunnen bijdragen aan een zekere toenadering binnen de gereformeerde oekumene. In allerlei samensprekingen staat terecht de prediking centraal. Natuurlijk zal men een bepaald nuanceverschil moeten honoreren. In een eventueel verenigde kerk zal men elkaar de ruimte moeten gunnen om naar elkaar toe te groeien. Als de dominee steeds beter zijn gemeente leert kennen zal dat steeds meer gaan resoneren in zijn prediking. Hij heeft de roeping om het Woord te verkondigen aan het adres van die gemeente aan welke hij verbonden is. Konkrete prediking houdt dus tevens in, dat hij de zonden aanwijst en oproept tot bekering. Waar het vermaan in de prediking gemist wordt, wordt de vertroosting ingekort. Daar gaat de dienaar in de gebeden de gemeente niet meer voor in het belijden van de schuld en komt de genade van God in Christus er bekaaid af. Daar loopt men het ernstige gevaar de gemeente naar huis te zenden met een horizontalistisch getint verhaal. Maar wie doet daar nog wat mee in de praktijk van zijn leven? C. Veenhof zei eens: „Er is niets erger dan een prediking waaronder je onbekeerd kunt blijven!” De kerkeraad zal niet achteloos mogen voorbijgaan aan de signalen, die via de huisbezoeken over de prediking worden opgevangen. En de dominee zal bereid moeten zijn zijn eigen werk, ook zijn kanselwerk, kritisch te toetsen. Geen voorganger is volmaakt en hij wil zich toch inzetten voor de opbouw van de gemeente als het lichaam van Christus?! Het zijn toch de schapen en lammeren van de goede Herder, die aan zijn zorgen zijn toevertrouwd?! Hier is het beste nog niet goed genoeg! Alleen zeg ik er wel bij, dat men alleen maar de predikant opbouwend kan kritiseren als men tegelijkertijd niet vergeet regelmatig voor hem te bidden. Zo geven we dan geen opening aan de satan, die de kerk wil ruïneren, maar bevorderen wij de doorbraak van het Koninkrijk van God. Dan zullen ook onze onderlinge gesprekken zich meer gaan richten op het leven uit de Geest. Dan krijgt het Pinkstergebeuren in ons midden de plaats, die het verdient!

Enschede

O. Mooiweer

H. Algra, Den Helder

Geloven; gewoonte of keuze (4)

Na uitgebreid literatuuronderzoek heeft mevrouw Jongsma-Tieleman in haar proefschrift een aantal vooronderstellingen geformuleerd. Om te kijken of die uitgangspunten kloppen met de praktijk, heeft ze vervolgens een aantal vragen aan jongeren voorgelegd.

Steekproef

De vragenlijsten werden in oktober 1984 toegezonden aan 1000 jongeren van tussen de 18 en 25 jaar. Ze woonde allemaal in de stad Groningen en waren bij een ('synodaal') Gereformeerde kerk als lid ingeschreven of stonden bij de studentenadministratie als 'gereformeerd' geregistreerd. Ruim 40% beantwoordde de toegezonden vragenlijst. Uiteindelijk werden 369 lijsten in de steekproef opgenomen (101).

Vragen aan jongeren

Evenals enkele andere onderzoekers gaat mevrouw Jongsma uit van de manier waarop jongeren naar hun ouders kijken. Dit is een beperking: de waarneming van jongeren wordt altijd vertekend door hun eigen gevoelens. Toch is die subjektieve (door emoties gekleurde) blik niet onbelangrijk. De manier waarop een kind naar het geloofsleven van zijn ouders kijkt, is van invloed op zijn eigen kijk op de godsdienst (100).

Jongeren over zichzelf

Hoe is de 'religieuze betrokkenheid' van deze jongeren? Het bidden blijkt een grotere plaats in te nemen dan het bijbellezen: 61% zegt regelmatig te bidden, 28% leest regelmatig in de bijbel. Wat is echter 'regelmatisch'? Wie in kontakten met jongeren doórvraagt, merkt dat 'regelmaat' een heel rekbaar begrip is. Daarom is het bij deze vragen jammer dat niet is geprobeerd om een konkreter antwoord te krijgen. Bij de kerkgang werd wél gevraagd hoe vaak de jongeren een kerkdienst bezoeken: 42% gaat minstens 3 keer per maand naar de kerk, 29% eens in de maand. Mevrouw Jongsma constateert dan dat 71% van de jongeren met een zekere regelmaat naar de kerk gaat (105).

Minder dan een derde van de jongeren is actief betrokken bij een kerk, heeft voorkeur voor een christelijke partij en leest artikelen over levensbeschouwelijke onderwerpen.

Jongeren over hun ouders

Uit de onderzoeken van Piet van der Ploeg (o.a.: Het lege testament) kwam naar voren dat voor jongeren het geloof van hun ouders vaak weinig inhoud heeft. De gegevens van mevrouw Jongsma laten een positiever beeld

zien. Niet alleen werden de 'gewoonten' (kerkgang, bijbellezen, bidden) in stand gehouden; de ouders hebben in de beleving van 70% van de jongeren een persoonlijk gebedsleven, er wordt thuis gesproken over het geloof (60%), de kerkgang is geen sleur (85%), de godsdienstige opvattingen werken door in het leven van alledag (70%). Wat de opvoeding betreft hebben bijna alle jongeren de indruk dat hun ouders hen bewust een christelijke opvoeding wilden geven. Mevrouw Jongsma beperkt de vragen in dit hoofdstuk tot de bekende 'gewoonten': bijbellezen, bidden, zingen, kerkgang en de zondagsheiliging. Ze typeert een aantal regels als 'autoritair'; het valt haar op dat ouders ten aanzien van kerkgang en catechisatie het minst democratisch handelen. Bij niet-godsdienstige zaken geven ze vaker uitleg en treden ze minder vaak corrigerend op (b.v.: het op tijd thuis zijn). De meeste jongeren hadden niet het gevoel dat ze minder mochten dan hun leeftijdgenoten (115).

Verskillende uitkomsten

Het is opvallend dat uit de onderzoeken van Piet van der Ploeg en van mevrouw P.E. Jongsma-Tieleman heel verschillende antwoorden naar voren komen. In beide onderzoeken werden vragen gesteld aan jongeren, afkomstig uit de ('synodaal') Gereformeerde kerken en op dat moment woonachtig in het noorden van het land. Het grootste verschil is dat Van der Ploeg 'kerkverlaters' heeft geïnterviewd, mevrouw Jongsma laat ook de andere kant zien: jongeren die lid zijn gebleven van een kerk. Bovendien behoren ze tot de groep (= 40%) die de moeite heeft genomen om een lange vragenlijst in te vullen. Het zal duidelijk zijn dat deze jongeren 'gemiddeld' tot meer positieve antwoorden neigen. Daarnaast is het onderzoek van Van der Ploeg heel beperkt (16 jongeren); men kan zich afvragen hoe betrouwbaar zo'n kleine steekproef is. Het onderzoek van mevrouw Jongsma omvat een veel grotere groep jongeren en is schriftelijk afgenomen. Van der Ploeg nam mondelinge interviews af: welke invloed heeft zijn eigen (kritische) houding (onbewust) tijdens die gesprekken gehad? Het is jammer dat zo'n beperkt onderzoek een eigen leven is gaan leiden. Dat heeft veel schuldgevoelens bij ouders veroorzaakt. Gelukkig is het onderzoek van mevrouw Jongsma veel breder opgezet en beter gefundeerd.

Andere gegevens

Mevrouw Jongsma heeft de jongeren een groot aantal vragen op allerlei (levens)terreinen voorgeschied. Zo heeft ze gevraagd of de ouders geïnteresseerd waren in de politiek (en hoe

die interesse aanwezig was bij hun kinderen), welk standpunt ouders en kinderen in namen ten aanzien van buitenparlementaire akties, (ongehuwd) samenwonen, abortus, homofiele relaties, het wonen in een kraakpand enz. enz. Het valt buiten het bestek van 'Opbouw' om op deze gegevens uitgebreid in te gaan.

Een opvallend gegeven is dat bijna alle jongeren het huwelijk van hun ouders als 'gelukkig' typeren. Toch wil slechts een klein deel net zo getrouwd zijn als hun ouders (117). Terecht merkt de auteur op dat dit waarschijnlijk te maken heeft met de sterk veranderde samenleving. Een meisjes ziet b.v. dat haar moeder zich prima kan vinden in haar rol in het gezin; toch wil ze zelf buitenshuis werken. Een deel van dit opvallende verschil zou m.i. mede verklaard kunnen worden uit de hoge eisen die veel jongeren stellen aan hun levensomstandigheden. De Amerikaanse schrijfster Susan Littwin noemt in dit verband ook het streven naar perfectie in de sfeer van vaste relaties (zie 'Opbouw', 1988/16).

Verwerking

Het zal duidelijk zijn dat de antwoorden die mevrouw Jongsma uit de vragenlijsten verzamelde, een enorme hoeveelheid materiaal omvatten. Uiteindelijk moesten er tussen die gegevens verbanden worden gelegd. Welke invloed hebben de gewoonten van de ouders op het geloofsleven van jongeren? Welk verband bestaat er tussen de houding van de ouders en de betrokkenheid van jongeren bij de kerk? Is de relatie tussen maatschappelijke problemen en geloof bij de ouders merkbaar in het denken van jongeren? Met behulp van de statistiek worden er in het proefschrift een aantal verbanden gelegd. Zoals het een wetenschappelijk werk betaamt, worden de procedures (toetsen, analyses) nauwgezet beschreven. Ik zal de lezer deze gegevens besparen.

In het laatste artikel van deze serie wordt geprobeerd de uitkomsten uit het onderzoek kort op een rijtje te zetten. Daarbij wordt ook ingegaan op de vraag welke waarde deze gegevens kunnen hebben voor de geloofsopvoeding in onze kerken.

N.a.v.: P.E. Jongsma-Tieleman: Geloven; gewoonte of keuze; 245 pagina's; f 45,-; Kok, Kampen, 1991

J.J. Oostenbrink, Utrecht

Op zoek naar zicht op overheid en zondag

Brood op zondag

Het was een aantal decennia geleden, dat een op zaterdag gearriveerde kampeerder op zondagmorgen tot de ontdekking kwam, dat hij door de haast vergeten was op zaterdag brood c.a. te halen. Hij zat dus zonder. Maar ook al meen je het zonder zondagse preek te kunnen stellen – dat meende hij inderdaad – zonder brood voelde ook hij dat hij wat tekort kwam. Hij toog dus naar de plaatselijke bakker maar die had, uiteraard, zijn winkel gesloten. Er is tenslotte niet voor niets een Winkelsluitingswet. Bovendien, de man was Christen en placht in verband daarmee op zaterdagavond zelfs het zicht op zijn etalage te verduisteren door een rolui te laten zakken. De kampeerder moest – dat was ook duidelijk – niettemin in zijn nood geholpen worden en dat betekende, dat de betrokkene toch met een brood onder zijn arm naar de camping kon vertrekken. Hij had er zelfs niet voor hoeven te betalen. Verdienen, zo dacht de bakker, deed je immers niet op zondag. Bovendien had ook de wetgever voorgeschreven, dat de winkel op zondag diende te zijn gesloten. Dat zijn zoon een aantal jaren later in Frankrijk in een dienst van de Eglise Reformée een Francaise naast zich kreeg, die onderweg naar de kerk nog even een stokbrood had gekocht, lag nog geheel buiten zijn voorstellingsvermogen.

Op een andere dag

De Winkelsluitingswet – de laatste dateert van 1976 – hield en houdt nog rekening met de zondag. Bij de ingang van de winkel moet een aankondiging zijn aangebracht, waarop staat wanneer de winkel open is en die aankondiging krijgt in het algemeen geen fiat, wordt niet 'gewaarmerkt' wanneer er op vermeld staat dat de winkel op zondag open is. In het algemeen, want er zijn uitzonderingen en er kunnen van het verbod om op zondag open te zijn bepaalde vrijstellingen worden verleend. Bij voorbeeld vanwege bijzondere omstandigheden. Eveneens wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat bepaalde mensen op grond van hun geloofsovertuiging de wekelijkse rustdag op een andere dag dan de zondag plegen te houden. Een gelovige Jood of een zevendedagsadventist zou anders immers zijn winkel op zaterdag én op zondag gesloten moeten houden? Welnu, de wet schrijft ook voor, dat indien de eigenaar of de beheerder van een winkel tot een kerkgenootschap behoort, dat de wekelijkse rustdag op een andere dag dan de zondag houdt of te goeder trouw verklaart een godsdienstige

overtuiging te bezitten, die vordert, dat de wekelijkse rustdag op een andere dag dan de zondag wordt gehouden, kunnen Burgemeester en Wethouders een ontheffing verlenen. Uiteraard wel onder de conditie dat die winkel dan op die andere rustdag wel gesloten zal zijn. Zodat op die manier ook met de geloofsovertuiging van anderen rekening wordt gehouden. Zelfs in gevallen dat iemand niet tot een bepaald kerkgenootschap behoort maar zich (slechts) te goeder trouw beroept op zijn (eventueel individuele) geloofsovertuiging. De regeling in de Winkelsluitingswet geldt overigens alleen voor de eigenaar of beheerder van de winkel, niet t.a.v. eventuele (andere) werknemers.

Elders in de wetgeving kan men wel voorschriften aantreffen met een ruimere strekking. Zo wordt in art. 13 van de Arbeidswet 1919 een bepaalde ruimte gecreëerd voor „personen, die tot een kerkgenootschap behoren, dat de wekelijkse rustdag op den Sabbath of op den Zevendedag viert”. Niettemin staat de bescherming van de zondag in de Nederlandse wetgeving (nog) voorop. Voor Israël kan trouwens een overeenkomstige conclusie getrokken worden m.b.t. de Sabbath; christenen vormen daar – en dat in veel sterkere mate – de uitzondering. Maar in Nederland is het voorts alsnog de zondag, die in het algemeen in de wetgeving een bijzondere plaats inneemt, al mag worden verwacht, dat de huidige wetgeving op dit punt door o.a. de toegenomen ontkerkelijking en de stijging van het aantal Moslems onder grotere druk zal komen te staan.

Vader en zoon

Een goed gebruik sluit echter een poging tot misbruik niet uit. Zo was er vrij kort geleden in het westen des lands een antiekzaak, gedreven door vader en zoon. Een antiekzaak, die gedurende de zes doordeweekse dagen open was en op zondag gesloten. Uitgerekend op die zondag bleken er nogal eens mensen langs te komen. Het leek zakelijk dus nogal aantrekkelijk om ook op de zondag de zaak open te kunnen houden. Wat er in familiekring werd besproken is niet bekend. Wel werd gevraagd om een ontheffing met als argument dat de vader van geloofsovertuiging was veranderd en in verband daarmee op een andere dag in de week rustdag moest houden. De zoon zou dan de klanten van dienst kunnen zijn van maandag tot en met vrijdag, de vader zou in de week een dag vrij nemen en op zóndag de zaak open kunnen houden. Burgemeester en Wethouders van de

desbetreffende gemeente besloten echter aan de vader geen ontheffing te verlenen. Het tegen die weigering ingestelde beroep werd ook door de rechter verworpen.

De wetgever voor de keus

Nu komt de zondag in de wetgeving niet alleen aan de orde in de Winkelsluitingswet 1976 en in de Arbeidswet 1919. Ook bij de regelingen op andere terreinen moest de wetgever zich uitspreken over de zondag. Bij voorbeeld in de Zondagswet, de Wet openbare manifestaties en nog zeer recent m.b.t. het Mediarecht (televisiereclame op zondag). Het laatste voorbeeld maakt al wel duidelijk dat de in het verleden gemaakte keuzen voor de toekomst niet meer vanzelfsprekend zijn.

Van belang is voorts dat men, zeker na de invoering van de nieuwe Grondwet in 1983, daarbij met meer nadruk dan voorheen de scheiding van kerk en staat naar voren schuift, soms al of niet gecombineerd met de stelling, dat de staat toch in godsdienstzaken 'neutraal' is of althans moet zijn. Spreekt trouwens artikel 6, lid 1, van de Grondwet niet over het recht zijn godsdienst te belijden naast het recht zijn levensovertuiging te belijden en wordt uit de desbetreffende bepaling ook niet afgeleid, dat alle godsdiensten recht hebben op een gelijkwaardige behandeling? Zodat blijkens de rechtspraak ook Moslim-gedetineerden m.b.t. de verstrekking van rituele voeding om overeenkomstige faciliteiten mogen vragen als gedetineerden-aanhangers van andere godsdiensten. Bovendien ontstaat er eveneens een toenemende druk vanuit het bedrijfsleven om i.v.m. technische, internationale en financiële ontwikkelingen te komen tot een „meer flexibele opstelling ten aanzien van de zondag”.

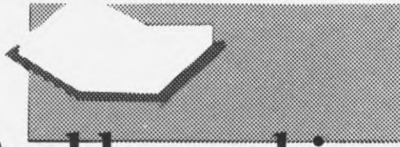
Om een meer bewuste keuze

Het feit, dat de wetgever in de naaste toekomst naar kan worden verwacht opnieuw voor een aantal keuzen zal worden gesteld is slechts één aspect. We hebben geen staatskerk meer (gelukkig) maar dat wil nog niet zeggen dat de overheid, de wetgever 'neutraal' is. Bepaalde keuzen zullen daarbij onontkoombaar zijn. Die keuzen zullen te meer van belang zijn, omdat veranderingen in de wetgeving ook wijzigingen in maatschappelijk gedrag en levensstijl met zich mee kunnen brengen. Maar niet alleen de politieke partijen, ook de kerken zullen zich daarop hebben te bezinnen. Niet in de zin van „wat mag je dan allemaal niet” maar wel in positieve zin, op zoek naar een zondagsinvulling en

-vervulling 'Coram Deo', écht 'voor het aangezicht van God' en dat is wellicht nog de moeilijkste opgave.

Voor wie zich wil oriënteren op enkele publicaties uit ruimere kring van meer recente datum over deze problematiek zij hier o.a. gewezen op 'Signaal', een pastorale handreiking bij zondagsarbeid, afkomstig van de Deputaten Kerken en Bedrijfsleven van de Chr. Geref. Kerk in Nederland, 1991; 'Samen zondag vieren', Bisschoppelijke Brieven nr. 27 (1990); 'Werken op zondag' van de Raad van Kerken in Nederland (1991) en 'Wie niet rust zal niet werken' van het Bureau kerk en bedrijfsleven van de (syn.) geref. kerken in Nederland (1991). Ook in diverse dagbladen, politieke tijdschriften e.d. staat de zondag de laatste tijd in toenemende mate in de belangstelling.

Boekbespreking

O. Mooiweer, Enschede

De eerste brief van Paulus aan Timotheüs

Ds. C. den Boer "De eerste brief van Paulus aan Timotheüs" – Uitgave van J.H. Kok te Kampen – 182 pag. – f 19,90.

In een 'Ten Geleide' schrijft ds. den Boer, Hervormd predikant te Bilthoven, tevens studiesekretaris van de Gereformeerde Bond in de NH Kerk: „Dit boekwerkje waarin de lezer een verklaring van Paulus' eerste brief aan Timotheüs wordt geboden, is grotendeels ontstaan uit een reeks voordrachten, die in 1987 voor de microfoon van de EO zijn gehouden. De besproken teksten zijn met hier en daar enige wijziging in zijn geheel opgenomen" (p.7). Daaraan is toegevoegd een uitvoerig notenmateriaal ten dienste o.a. van verdere studie. De auteur memoreert voorts: „Zoals een bij in een bloem kruipt om er honing uit te halen, zo kruipen wij in de bloem van de Bijbel om te ervaren wat Psalm 119:103 zegt: „Hoe zoet zijn Uw redenen mijn gehemelte geweest, meer dan honing mijn mond." Wèl, het resultaat is verblijdend! Den Boer heeft ons een goede verklaring geboden van het desbetreffende Bijbelboek. Timotheüs kreeg als pastoraal medewerker van de apostel Paulus de opdracht als wachter en strijder en bouwer te fungeren. De auteur doet recht aan de tekst en onderbouwt zijn exegetische met verwijzingen naar woorden-

boeken en commentaren. De stijl van de schrijver is pakkend te noemen. Ook draagt hij een bepaald illustratiemateriaal aan, ontleend o.a. aan verschillende verhalen en aan de kerkgeschiedenis.

Ook zó geeft kollega den Boer ons veel mee. Wij kunnen begrijpen, dat veel luisteraars destijds door de inhoud van de lezingen zijn gefascineerd.

Het is fijn, dat steeds in de kantlijn andere Bijbelteksten worden genoemd.

Dat stimuleert tot uitgebreide Schriftstudie. Door met de H. Schrift bezig te zijn wil de Heilige Geest als Auteur van het hele Woord ons een zekere geloofskreativiteit schenken. Over de positie van de vrouw in de gemeente en de verhouding man-vrouw in dat kader worden n.a.v. I Tim. 2:9-15 goede opmerkingen gemaakt (zie p.71). N.a.v. I Tim. 4:9-16 schrijft ds. den Boer het volgende: „Lezen, vermanen, leren. Ja, ook leren. Weer dat woord 'leren'. Elke preek is een klop op de deur van ons hart. Geen schouderklopje. Maar tevens moet ook de volle raad van God verkondigd worden. Predikers moeten rein zijn van het bloed van hun hoorders. Niets achterhouden. Ook niet wat niet in het gehoor ligt. Leren betekent, dat we de mensen nauwgezet, stuk voor stuk de dingen van de Bijbel uitleggen, dus b.v. als het gaat over wedergeboorte, niet zeggen: „Och, dat begrijpen mijn gemeenteleden toch niet". U moet geen predikant zijn, die de actualiteit van de krant en het dagelijks gebeuren in het centrum van uw preken stelt en de Bijbel daarvoor als kapstok gebruikt, terwijl u dat wat de Heere God als de hoogste actualiteit in Zijn Woord aan de orde stelt, onder de tafel werkt. Predik heel de raad van God" (p.118/119). Wij voegen hier wèl aan toe, dat een prediking, die nooit en nergens het dagelijks gebeuren erbij betreft, de gemeente niet de weg wijst hoe ze zich moet gedragen in de wereld van vandaag. En daarmee verbleekt dan een schriftuurlijke notie van de verkondiging. Wat mijn kritiek betreft het volgende: Op pagina 13 schrijft den Boer: „Waar aan de fundamenten van de kerk wordt gerommeld, daar wordt de bestaansgrond onder onze voeten weggegraven en wordt de kerk binnen de kortste keren een laboratorium waar naar hartelust geëxperimenteerd kan worden met wat ons van ouds is overgeleverd."

Dit zijn scherpe woorden, die nochtans volle waarheid bevatten!

Maar mijn kollega neme het mij niet kwalijk als ik te berde breng, dat ook de Gereformeerde Bond (waarvoor ik overigens veel waardering heb) bij alle protest tóch in het geheel van de Hervormde Kerk de dwaalleer in de praktijk tolereert.

In verband met I Tim. 1:15 waar Paulus schrijft, dat hij de voornaamste van de zondaren IS (tegenwoordige tijd) memoreert den Boer, dat Paulus nooit gezongen zou hebben wat onder ons

nog wel eens gezongen wordt: „Een zondaar, een verlost', o Heer – en nu geen zondaar meer". (p.43). Toch moeten wij hier wel goed onderscheiden. Ook via Gezang 25:2 (bundel: Enige Gezangen) en Gezang 451:2 (NLB) wordt de gemeente de woorden op de lippen gelegd: „Ja, toen wij nog zondaars waren, schonk d' Ontfermer (NLB de Vader) ons genâ." Hier is sprake van een zekere spanning in het leven der gelovigen.

Enerzijds is hij zondaar tot aan zijn jongste snik, aan de andere kant is hij nu reeds superoverwinnaar door Hem, die ons heeft liefgehad (Romeinen 8). Als het goed is wordt ons leven niet bepaald door de zonde. Dat is dan het enorme effect van het bevrijdende werk van Christus' Offer. Daarom ben ik *hier en nu* al een verlost te noemen.

Wanneer de auteur op pag. 74 de reageerbuisbevruchting rekent tot het laten toekennen van een grotere zgn. vrijheid aan de vrouw dan haar van Godswege is toegekend, ben ik het daarmee niet eens. Ik geloof, dat die bedoelde bevruchting onder bepaalde duidelijke voorwaarden geoorloofd is als een van God gegeven mogelijkheid voor hen, die al jaren hartstochtelijk een kind begeren zonder dat die wens langs de normale weg werd vervuld. Naar aanleiding van I Tim. 6:12 had ik graag meer willen horen over het grijpen naar het eeuwige leven, gereleerd aan Johannes 17:3 en Fil. 3:13,14.

Deze kritiek moge een bewijs zijn hoezeer ik mij in de inhoud van dit rijke boek heb verdiept. Aan het einde van elk hoofdstuk zijn gespreksvragen geformuleerd. Daardoor is dit geschrift des te beter bruikbaar voor Bijbelstudiekringen en gespreksgroepen. De prijs, die voor dit keurig uitgegeven boekwerk moet worden betaald, is uitzonderlijk laag te noemen, vind ik. Een hartelijke aanbeveling is op zijn plaats! Neem en lees!!

P.J. v. Kampen, Eck en Wiel

Roberto en de Fontein

Donna Reid Vann. Roberto en de Fontein van het Licht. De Vuurbaak Barneveld, 1990. Prijs: f 15,90.

Enige tijd geleden verscheen bij uitgeverij De Vuurbaak een boek dat in de eerste plaats een 'kinderboek' mag heten. In 30 bladzijden van groot formaat wordt het verhaal verteld van de Spaanse jongen Roberto, die in Barcelona woont. Roberto is een arme jongen, die gebukt gaat onder een groot soort 'wijnvlek' op zijn wang. Hij wordt daarmee geplaagd door de kinderen van zijn buurt, die hem steeds 'Roberto met de Rozen' noemen, naar die wijnvlek.

Het boek vertelt hoe hij met die 'handicap' leert leven. Daarbij komt, zonder dat het er erg dik op ligt, naar voren dat 'de Grote Kunstenaar' ook hem

gemaakt heeft, zoals hij is.

Het boek is prachtig geïllustreerd door John Haysom. Wat de vertaling betreft, die is redelijk. Alleen lijkt me 'geboortemerk' geen goed Nederlands. (In het Engels zal er wel 'birthmark' gestaan hebben). Voor wat qua bladzijden geboden wordt is het boek stevig aan de prijs. Het is echter, zoals al gezegd, heel fraai uitgevoerd en komt oorspronkelijk ook van een gerenommeerde Britse uitgeverij. Het lijkt me toe dat er zeker uitgangspunten voor verder gesprek in zitten, als kinderen zich door een bepaald probleem 'minder' voelen dan anderen. Ook is het misschien een aardig boek, als het probleem naar voren komt waarom bepaalde kinderen op school altijd gepest worden. Het 'antwoord' van het boek kan daarbij een goede hulp zijn.

Dr. G.J. Schutte,
Patriotten, Prinsgezinden, Gereformeerden.

Over Calvinisme en Revolutie in de achttiende eeuw. 48 blz. f 8,60
ISBN 9072462076
Uitg. Willem de Zwijgerstichting, Apeldoorn

Dr. P.H.R. van Houwelingen,
1 Petrus.

Rondzendbrief uit Babylon.
Commentaar op het Nieuwe Testament, derde serie. 205 blz., f 37,50
ISBN 9024260922
Uitg. J.H. Kok, Kampen

M.R. van den Berg,
Genade.

Een terreinverkenning. 56 blz., f 12,90
ISBN 9066511311
Uitg. Van den Berg, Kampen

Mr. E.M.H. Hirsch Ballin, drs. C.J. Klop,
E. van Middelkoop,
Christelijke politiek in een geseculariseerd Nederland.

Publ. Groen van Prinstererstr. nr. 65.
48 blz., f 14,90.
ISBN 9060159004
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Theo Coenraads,
Geroepen als Matteüs.

Met tekeningen van Harry Rinckes.
40 blz., f 15,90
ISBN 9060158830
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Hans Bouma en Evelyn Dessens,
Elkaars mens.

Gedichten. 63 blz., f 13,50

ISBN 9024265252
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Maria de Groot en Christianne Méroz,
De vrijheid van Edith Stein.

Van Johannes van het Kruis naar Edith Stein. (mystiek). 134 blz., f 23,75
ISBN 9024284422
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Dr. W.F. van Stegeren,
Sociale pedagogiek en levensbeschouwing.

Een waardevolle relatie.
107 blz. f 19,50
ISBN 902426524x
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Lize Stilma (samenstelling en redactie),
Goedkoop troosten.

84 blz., f 14,90
ISBN 9024230500
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Dr. Simon Schoon,
De weg van Jezus.

Een christologische heroriëntatie vanuit de joods-christelijke ontmoeting.
283 blz., f 39,50
ISBN 9024265339
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Drs. G. Glas (eindred.),
Psyche en geloof.

Tijdschrift van de Chr. Ver. voor Psychiaters, Psychologen en Psychotherapeuten.
94 blz., f 15,-
Uitg. CVPPP, Abel Tasmanstr. 1,
3752 XH Bunschoten
Per jaar f 57,50 voor particulieren,
f 97,50 voor instellingen.

Martin Bucer,
Over de ware zielzorg.

Vertaling H.J. Selderhuis.
(Reformatie-Studies)
144 blz., f 32,50
ISBN 9061402190
Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen

Drs. W.G. Rietkerk,
De aarde en haar toekomst.

100 blz., f 17,90
ISBN 9029710039
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Ds. C. Stam,
Ezra en Nehemia.

Uitleg bij twee bijbelboeken.
153 blz., f 24,90
ISBN 9066511257
Uitg. Van den Berg, Kampen

L. Strengholt,
Steentje in de vijver.

(Overdenkingen, columns)
79 blz., f 14,50
ISBN 9063841140
Uitg. Vijlbrief, Haarlem

Ds. H. van der Schaaf e.a. (red.),
Jaarboek van de Chr. Geref. Kerken in Nederland 1991.

280 blz., f 14,75
ISBN 9060647424
Uitg. D.J. Brummen/Buijten en Schipperheijn, Amsterdam

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Zeist

In het Informatieboekje 1991 van de Ned. Geref. Kerken is een deel van de gegevens weggefallen. Het betreft: Scriba: mw. L. van Oord-Wielaart, Boskant 8, 3708 BP Zeist. Tel.: 03404-21498.

Preekvoorziening: mw. G. Sierksma-Kapenga, Burg. van Tuylaan 66, 3707 CX Zeist. Tel.: 03404-15042.
Zending: mw. J.E. de Vos, Noordweg 126, 3704 CV Zeist. Tel.: 03404-60565.

Ned. Geref. Kerk van Maastricht

Gaat u op vakantie naar Zuid-Limburg?

Zo ja, dan willen wij u graag attenderen op de kerkdiensten van onze kerk in Maastricht.

Tweemaal per zondag is er dienst. 's Morgens om 10.00 uur en 's middags om 17.00 uur. Na de morgendienst kunt u ook nog, onder het genot van een kopje koffie, gezellig napraten en contacten leggen met andere vakantie-gangers en gemeenteleden. De diensten worden gehouden in de Waalse kerk, Pieterstraat 6. Voor telefonische inlichtingen kunt u terecht bij de heer J.K. Smelik, tel.: 043-211375. U bent van harte welkom!

Stichting Evangelische Toerusting Afrika

Drs. A. van der Dussen en dr. G.C. den Hertog naar Bangui

Drs. A. van der Dussen en dr. G.C. den Hertog treden van 12 mei tot 1 juni als gastdocent op aan de *Faculté de Théologie Évangélique* van Bangui in de Centraal Afrikaanse Republiek. Beide predikanten worden uitgezonden door de *Stichting Evangelische Toerusting Afrika* (EvTA). Zoals de lezers van Opbouw weten, streeft EvTA ernaar het franstalig theologisch onderwijs in Afrika te ondersteunen, door jaarlijks op uitnodiging nederlandse theologen naar Bangui te zenden. De faculteit van Bangui, die in de kerken van franstalig Afrika een sleutelpositie inneemt, blijkt nogal gesteld op de nederlandse reformatische inbreng. Ds. Van der Dussen, predikant te Eindhoven, doceerde al twee keer eerder in Bangui. Hij zal colleges verzorgen over de leer van de Heilige Geest bij Calvijn. Dr. Den Hertog is predikant van de Chr. Geref. Kerk van Leiden en doceert tevens dogmatiek aan de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken in Kampen. Hij hoopt met de studenten Luther te lezen (in het

frans), met als doel, modellen van westers en afrikaans vrijheidsdenken met Luthers theologie te confronteren. De commissie Bangui is blij met deze medewerking van christelijk gereformeerde zijde. Het is fijn, dat dit werk brede steun ondervindt, zowel kerkelijk als particulier. De kerkeraden van Eindhoven en Leiden komt dank toe voor het afstaan van hun predikanten! Comité van aanbeveling: ds. G. van den Brink, Veenendaal; ds. F. van Deursen, Wezep; mr.dr. J. Meulink, Enschede; prof.dr. A. Troost, Amsterdam.
Adres van de commissie Bangui: W. Janse, secr., Houtlaan 13, 2334 CJ Leiden, 071-156504.

Aanvulling Informatieboekje 1991

Drs. C.P. Kleingeld staat in het recent verschenen Informatieboekje 1991 ten onrechte niet vermeld bij de beroepbare kandidaten. Zijn adres is vermeld in de Lijst theologiastudenten (Loenhorst 49, 2402 LV Alphen a/d Rijn, tel.: 01720-33562.

Ned. Geref. Kerk van Ede

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op kandidaat D.A. Lagewaard te Ede, als part-time predikant.

Evangelische Stichting Jongerenhuisvesting Rotterdam

Kom je in Rotterdam voor het eerst studeren, werken of wonen, neem dan snel contact op met de ESJR. Per 1 augustus a.s. komt in ons jongerenhuis in Rotterdam weer ruimte vrij voor 9 kamerbewoners/sters. De huurprijzen variëren van f 200,- tot f 340,- per maand. Voor inlichtingen kun je contact opnemen met de secretaresse: Mevrouw J.S. de Hek-Duys, Oppland 13, 2905 AN Capelle a.d. IJssel. Tel. 010-4505842. Je kunt op dit adres ook een informatiefolder aanvragen.

Zending op Soemba

Aan Kerkeraden en Zendingscommissies en aan allen, die Soemba een warm hart toedragen.

Najaar 1990 schreef ik, dat bij onveranderde inkomsten 1990 een slechter financieel jaar zou worden dan de vorige. Mede door deze noodkreet, en doordat enkele kerken zich bij de kring van bijdragenden voegden, is het tegengestelde gebeurd: op de uitgegeven f 84.838,47 was slechts een tekort van f 4681,26, *lager* dan ooit als we daarvan nog aftrekken wat er na afsluiting van het jaar 1990 nog over dat jaar bij kwam! Dat tekort is weer aangezuiverd door de Vereniging S.O.S.

Voor 1991 is aan uitgaven begroot f 86.500,-. Ervan uitgaande, dat enkele grote kerken NIET aan Soemba bijdragen, omdat zij menen naast de eigen verplichtingen dat niet te kunnen doen, zouden de andere Kerken zo'n f 4,-

per ziel 'moeten' bijdragen om aan de oproep van de Landelijke Vergaderingen te voldoen, meer nog: om aan de morele verplichtingen tegenover het oudste Zendingsveld van de Kerken te voldoen.

Hoe is de stand per 14 mei 1991?
Dat zijn vanaf 1 jan. 19 weken, dus 19/52 x f 86.500,- = ± f 31.600,-

Ontvangen, na aftrek van nog voor 1990 bestemde giften:

van Kerken:	f 14.428,25
van Particulieren:	f 2.805,70
totaal	f 17.233,95
Het tekort op 14 mei 1991 is dus RUIM	f 14.350,00

Dat aan salarisverplichtingen enz. is voldaan, is te danken aan de lening, die ook nu weer door S.O.S. is gegeven. Maar voor juni moet wederom worden geleend, omdat er op 14 mei nog slechts f 2616,73 op de giro staat; de reiskosten voor de juni/julireis zijn al geleend. Wat zou het fijn zijn, als niet alleen het tekort verdween, maar ook als de inkomsten REGELMATIG zouden binnenkomen. Zoals u ziet is er *nu* behoefte aan een schokeffect! Kunt U nog een collecte inlassen/vervroegen? Of kan er wat af van Uw vakantie-toelage?

Met vriendelijke groet,
J.H. Bosman

P.S.

Een oproep in de Gemeente Zoetermeer om voor pastoraal werk op Soemba een fiets ter beschikking te stellen, leverde twee heren- en één damesrijwieltje op. Gezien de grondige en tijdrovende studies van de betr. Commissie zal ik op eigen gezag op de laatste fiets maar een stang laten lassen.

J.H.B.

Theologische Universiteit

Het college van hoogleraren van de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken te Apeldoorn stelt hen, die met ingang van de cursus 1991-1992 aan de Universiteit willen gaan studeren, in de gelegenheid zich naar artikel 16 van het reglement te laten inschrijven als student. Daarvoor wordt een verklaring van instemming met de gereformeerde belijdenis gevraagd. Verder is vereist (behalve 2 pasfoto's) een einddiploma van het VWO of een bewijs van een reeds afgelegd examen aan een erkende theologische faculteit.

De eerste inschrijving zal plaatshebben op vrijdag 28 juni a.s. in het gebouw van de Theologische Universiteit, Wilhelminapark 4, Apeldoorn, van 15.30 tot 16.30 uur. Het is gewenst zich vooraf schriftelijk of telefonisch te

melden (tel. 055-213156) en dat vóór 20 juni te doen.

Namens het college van hoogleraren,
dr. J. de Vuyst, secr.

Cogma

De Golfoorlog is wel voorbij, Gode zij dank, maar inmiddels zijn weer andere Nederlandse militairen naar Irak vertrokken om behulpzaam te zijn bij het herstellen van vrede en veiligheid. We kregen al weer enkele opgaven van militairen uit de Chr. Geref. Kerken. Uit de Ned. Geref. Kerken waren er tot nu toe geen opgaven van militairen die zich thans in Irak bevinden. Daarom, aan kerkeraden, ouders of andere familieleden, een verzoek om namen en adressen van militairen die inmiddels zijn vertrokken of spoedig gaan vertrekken naar dit gebied. Het adres van de Chr. Geref. legerpredikant te Irak is:
Maj.Ds. A. Bakker, Reg.no. 43.06.21.013 SSV Cie jg GN Hulpbat. Napo 70, 3509 VP Utrecht veldposi. Opgaven gaarne aan: H.J. Bosch, Walcottelanden 40, 7542 MR Enschede. Tel. 053-762272.

Voorzitterschap Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte

Professor dr. S. Griffioen is op zaterdag 20 april bij acclamatie benoemd tot voorzitter van de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte. Hij volgt prof.dr. H.G. Geertsema op, die ruim tien jaar voorzitter is geweest. De nieuwe voorzitter is verbonden aan de Vrije Universiteit als hoogleraar filosofie. Van 1980 tot 1990 was hij bijzonder hoogleraar aan de universiteit van Leiden vanwege de Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte. Prof. Griffioen is de vierde voorzitter van de in 1935 opgerichte vereniging. Voor hem waren achtereenvolgens D.H.Th. Vollenhoven, H. van Riessen en H.G. Geertsema voorzitter. De benoeming van Griffioen vond plaats tijdens de algemene ledenvergadering, waar tevens afscheid werd genomen van drs. J.G. van Oord als voorzitter van de Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte, een functie die hij dertien jaar bekleedde. Deze stichting beheert zeven leerstoelen aan Nederlandse universiteiten en het Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte in Utrecht.

Themaweek Ref. Bijbelschool

Zeist – Voor de tweede maal dit jaar houdt de Reformatorische Bijbelschool

een themaweek en wel van 10-14 juni. In deze week staat het thema: 'Zending is delen' centraal. Op diverse manieren zullen de studenten bezig zijn met dit onderwerp. Zo zijn er iedere dag bijbelstudies, waarin naar bijbelse motieven voor zending wordt gekeken.

Op maandag 10 juni D.V. is er 's middags een grote zendingsmarkt, waar 9 verschillende zendingsorganisaties tekst en uitleg zullen geven.

's Avonds spreekt Prof. Dr. B. Goudswaard over 'Geroepen om te delen' (een belichting vanuit de Thora).

Woensdag 12 juni is uitgenodigd Dr. J. van Oort. Hij zal een lezing verzorgen over 'Evangelisatie en cultuur in de eerste eeuwen'.

Naast deze verschillende lezingen en

bijbelstudies zullen de studenten zich op een creatieve manier bezighouden met het verwerken van het weekthema, door middel van literatuur en verschillende kunstvormen. De themaweek zal afgesloten worden met een bijeenkomst van zang en gebed.

De zendingsmarkt en de lezingen dragen een open karakter, iedereen die daarvoor belangstelling heeft, is hartelijk welkom.

Zendingsmarkt: maandag 10 juni van 14.00-15.30 uur. De lezingen op maandag 10 juni en woensdag 12 juni beginnen om 19.30 uur.

Voor verdere inlichtingen en opgave: tel. 03404-24166. Het adres van de Reformatorische Bijbelschool is: Krakelingweg 10, 3707 HV Zeist.

*„Geloofd zij God met diepst ontzag!
Hij overlaadt ons dag aan dag
met zijne gunstbewijzen.”*

Zo de Here wil mogen onze lieve ouders, groot- en overgrootouders

LEENDERT DE RUITER

en

WEIJNTJE DE RUITER-MAASKANT

op 24 juni a.s. de dag herdenken dat zij 65 jaar geleden in het huwelijk zijn verbonden. Dit blijde feit zal in de familiekring met dankbaarheid gevierd worden.

Kerstant van de Bergelaan 13a
3054 EM Rotterdam

Adviesbureau De Brug,
uitgaande van de Christelijke
Gereformeerde Vereniging voor
Jeugdwelzijn te Utrecht,

vraagt voor een meisje van
7 jaar een

pleeggezin

Wij zoeken een gezin dat:

- kerkelijk meelevend is;
- ervaring heeft met het opvoeden van kinderen;
- in staat is het pleegkind te ondersteunen in de contacten met de eigen ouders;
- bereid is tot intensieve begeleiding;
- woont in de regio Apeldoorn/Deventer of Doetinchem/Zutphen.

Het is van belang, dat er tussen het pleegkind en eventuele eigen kinderen een ruim leeftijdsverschil is.

Wij denken daarbij aan een gezin met oudere kinderen (vanaf 12 jaar).

Reakties kunt u richten aan:

Adviesbureau De Brug, t.a.v. Jolanda den Hartog-Kok,
Jeanne d'Arcdreef 13, 3561 SB UTRECHT.

Telefonisch te bereiken op maandag en dinsdag, tel.nr.: 030-623653.

Wie kan eerstejaars studentebouwkunde helpen aan een

kamer

in Delft of omgeving?

Mariska van der Ziel,
Enschede
Telefoon: 053 - 35 05 58

Te huur: voor vakantie
in juni, juli en augustus te
Dalfsen

KOETSHUIS

op **LANDGOED**,
voor 8 personen; geen
honden en katten;
f 450,- p.w.; inl. 08330-
14150.